

1980/81:117

Torsdagen den 9 april

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

1 § Offentlig pornografisk föreställning

Föredrogs justitieutskottets betänkande 1980/81:27 om lagstiftning rörande offentlig pornografisk föreställning.

Anf. 83 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! De s. k. sexklubbarnas verksamhet har debatterats under en följd av år. Vpk har lika länge krävt ingripanden mot denna verksamhet, främst på grund av dess kvinnoförnedrande karaktär. Det finns ingen som helst anledning att kvinnoprofitörerna skall få fortsätta att-härja. Det är till men för jämställdhetsarbetet i stort, och det är till men inte bara för kvinnorna utan också för männen.

Under våren har prostitutionsutredningen presenterat sin rapport, och den bekräftar till fullo de synpunkter som inte minst kvinnorörelsen och kvinnoorganisationerna länge fört fram. Jag skall här i korthet ta upp några.

Man framhåller att sexklubbarna befrämjar och underbygger ett ojämnt synsätt som borde vara främmande för alla partiets strävan till jämställdhet och jämlikhet.

Sexklubbarna har negativa sexualpolitiska konsekvenser.

Kvinnorna förvandlas till objekt – varor som kan säljas och köpas hur som helst.

Sexklubbarna befördrar ojämlighet mellan män och kvinnor också på andra sätt, bl. a. arbetsmarknadspolitiska. Klubbarna som arbetsplatser handlar om att marknadsföra kvinnokroppar och utseenden.

Vi vet att kvinnor har sämre möjligheter på den vanliga arbetsmarknaden än männen. De är lågavlönade, de är hänvisade till ett fåtal yrken, och de har ofta deltid. Men de tillerkänns ändå ett visst yrkesvärde och en yrkeskunskap. Sexklubbarnas kvinnourval däremot grundar sig enbart på kroppar och utseenden, och efter ett fåtal år slås kvinnorna ut. Kunskap och arbetsför-

Torsdagen den
9 april 1981

*Offentlig porno-
grafisk föreställ-
ning*

måga har föga med den här branschen att göra. Mer skulle, herr talman, kunna sägas om detta, men på den punkten vill jag hänvisa till vår motion och till den utredning som har lagts fram.

Nu finns det emellertid en annan aspekt, som lätt glöms bort i sammanhanget, och det är kopplingen mellan sexklubbarna och den ekonomiska brottsligheten. Det är ingen tillfällighet att många människor som jobbar i lagens utmarker eller utanför lagen håller på med denna verksamhet. Det är klart dokumenterat inte bara i prostitutionsutredningens rapport utan också i Svarta affärer från Malmö, i den rapport som lagts fram av Stockholms socialförvaltning och i rapporter från brottsförebyggande rådet.

Jag vill då gå ner på en mer konkret nivå. Jag har varit ute en hel del och kollat den s. k. barnnöjesbranschen i Stockholm. Jag har försökt klarlägga dess relationer till den ekonomiska brottsligheten och till sexklubbarna.

Under det senaste året har det avslöjats en hel del skumt och hårresande om t. ex. Fonzie's. Vad som däremot inte kommit fram är ägarens mycket nära förbindelser med personer som i årtal varit föremål för polisutredningar om skatteflykt, bedrägerier, porr, sex och videovåld. F. ö. har en del av dem – åtminstone en – dömts, en har häktats, och en har försvunnit utomlands.

Lido – ett annat ställe i mina kvarter på söder – förvandlades från att tidigare ha varit ett porrställe till att bli ett knattedisko, där man försökte lura barn från Stockholms barnstugor att i en mycket kommersiell, nattklubbssliknande miljö dansa disko på eftermiddagarna till höga kostnader. Samtidigt öppnade den tidigare ägaren, sexkungen, en ny sexklubb några kvarter längre bort. Polisen medgav att han fick flytta över sexklubbstillståndet från Lido till detta nya ställe trots att man var medveten om att han hade omfattande skatteskulder och var inblandad i diverse annat. Jag såg i tidningen häromdagen att Lido åter skall förvandlas till sexklubb.

Bobbadilla är ett annat ungdomsställe, hårt kritiserat av inte minst de sociala myndigheterna i Stockholm. Det ägdes tidigare av en Bernadottare, som när det började blåsa snabbt avyttrade stället till en producent av porrtidningar som häromdagen i massmedia utpekades för att ha gett ut eller fortfarande ger ut den vedervärdiga barnporrtidningen Fifteen.

Man kan naturligtvis fråga vad jag vill ha sagt med detta. Ja, att döma av vad jag har kunnat finna ut är de som driver sexklubbar också djupt engagerade i kommersiell exploatering av barn, de är inblandade i skattefiffel, bedrägerier och allsköns annan ekonomisk brottslighet. Det är svårt, för att inte säga näst intill omöjligt, att följa upp hur de här pengarna tvättas rena i fastighetsbranschen och på annat sätt.

Utskottet skriver i sitt betänkande att det kommer ett lagförslag. Vad det innehåller vet vi inte. Jag har, herr talman, väldigt svårt att förstå varför vi skulle behöva vänta. I januari 1980 väckte jag en motion om att kommunerna skulle få vetorätt mot olämpliga ungdomsmiljöer. Ett år senare, i januari 1981, bifölls denna motion.

Men det var uppenbarligen först när Karl Boo blev överfallen – mycket

riktigt på Söder igen – som det började bli litet fart. Man frågar sig om Inger Lindquist också skall bli överfallen innan regeringen inser att något måste göras. Annars har ju Inger Lindquist tyvärr uttalat mest positiva erfarenheter, enligt vad som sägs i massmedia, efter egna besök på porrklubbar.

Herr talman! Jag skulle i och för sig kunna tänka mig att avvakta med att yrka bifall till vpk:s motion, om jag visste att polisen agerade. Men det är en aspekt som oroar mig djupt. Om nämligen polisen i Stockholm, Göteborg och andra städer ingrep, som den gjort i t. ex. Malmö, skulle inte problemet vara så stort som det är i dag. Vad gör polisen i Stockholm? Varför lät man den här sexklubbskungen få tillstånd att öppna ytterligare en sexklubb, trots att man var medveten om skattefifflet och skatteskulderna? Varför ingrep man aldrig mot Fonzie? Man hade möjlighet att vägra öppethållandetillstånd och liknande. Och efter överfallet på kommunministern i spelhallen på Skånegatan på Söder konstaterade en av poliserna lakoniskt: Vi kan ingenting göra. Beror detta på att polisen är insyltad djupare än enbart i själva spelhallsverksamheten? Vi vet ju alla att den är med och driver Alexander Lucas. Varför annars denna flathet?

Jag tycker att vi behöver en lagstiftning snabbt, och jag är övertygad om att många här i kammaren tycker detsamma.

Med detta vill jag yrka bifall till motion 1187.

Anf. 84 MÅRTEN WERNER (m):

Herr talman! Jag vet att det finns de som menar att den är smått löjlig som försöker bekämpa en företeelse som alltid har funnits – prostitutionen, världens äldsta yrke, som man ibland vill kalla det för att göra det litet spännande och pittoreskt. Man gör det väl gärna om man själv har en solkig trasa med i byken.

Vi kan naturligtvis inte utrota prostitutionen. Vi kan inte heller utrota dråp, mord och stöld. Men ingen vill väl påstå att det är lämpligt att underlåta att beivra sådana företeelser. Och vi beivrar dem också. Men könshandeln – som jag gärna vill kalla prostitutionen för; jag tycker att prostitution är ett alldeles för fint ord för en så grov hantering, eftersom det verkligen rör sig om människohandel – är ju den mest förnedrande handel som kan försiggå mellan människor.

Resonemanget att vi är fria människor och att vi har rätt att välja vad vi vill och vegetera där vi önskar i den flora som står oss till buds är fullständigt felaktigt. Den här företeelsen gäller inte fria människor. De flesta av de flickor som är involverade i sådan verksamhet har tillhört och tillhör fortfarande kategorin barn som far illa och kommer från miljöer som inte har utgjort något stöd för dem och som inte har givit dem någon kärlek.

Prostitutionen är någonting av det mest nedbrytande som dessa unga människor kan råka ut för, och vi vet också att många människoliv ödeläggs genom den. Prostitution och narkotikamissbruk är också på något sätt förutsättningar för varandra: flickan måste knarka för att stå ut med den ene efter den andre av kunderna, och hon måste prostituera sig för att kunna skaffa knark. Den kusliga cirkeln är mycket vanlig.

Torsdagen den
9 april 1981

*Offentlig porno-
grafisk föreställ-
ning*

Allt detta inser vi väl också, men samhället gör förfärande litet för att råda bot på det. Maken till hyckleri får man söka efter i samhället. Å andra sidan godtar vi inte den här fläcken – denna skönhetsfläck, som en behagade kalla det – utan vill få bort den från storstadskartan. Men samtidigt är ju prostitutionen legaliserad till väldigt stor del – bortsett från kopplerisidan. Vi vet att somliga individer tjänar grova pengar på den verksamheten, men det är ändå inte fråga om någon beskattning, trots att det är en legal verksamhet. Vi anser att socialvårdare och polis skall bekämpa könshandeln, men vi ger dem inte något lagligt stöd för den delen av deras arbete, utan de måste ofta bluffa. De får exempelvis återopa ganska meningslösa lagrum som gäller hälsovårdsstadgar, trafiksäkerhetslag och sådant för att få anledning att ta kontakt med dem som utövar verksamheten.

Vi ger alltså inte våra socialarbetare och poliser det stöd de behöver. Det är därför beklämmande att höra Eva Hjelmströms kritik mot dem som ändå försöker att göra något. Så stor är min erfarenhet av polisen – i varje fall av polisen i den storstad jag kommer från – att jag vet att den griper alla chanser som finns att med lagens rätt gå in och häva en sådan verksamhet – om polisen kommer på den. Vi vet också hur det är: man måste ha klara bevis för att kunna ingripa, men om man väl kommit på brottslig verksamhet, så ingriper man också. Bakom varje sådant ingripande ligger det ett långvarigt spaningsarbete. Så man bör nog akta sig för att så här nonchalant och som från en kateder uttala sig nedsättande därom.

Jag får säga, herr talman, att jag inte har mött maken till socialarbetare som dem vi har i Malmö och som har sysslat med detta Malmöprojekt, och ingen politiker i världen skall kunna ta äran av dem! Framgången i Malmö beror helt på en handfull engagerade människor – de är idealister, som inte ser på klockan för att notera om de arbetar på övertid, utan de vill rädda människoliv. Ett sådant engagemang är en nåd för en politiker att bedja om – därav framgången. Dessa människor är sannerligen värda allt stöd.

Jag vet, herr talman, att den här diskussionen inte skall gälla det stora och vidriga prostitutionsfältet i dess helhet utan sexklubbarna – en bit av den här verksamheten som är synnerligen väsentlig och som föregående talare med all rätt varit inne på. Sexklubbarna är ju plantskolan för prostitutionen. Klubbägarna "raggar" flickor i åldrarna 14, 15, 16, 17 år från diskoteken och ger dem en enklare uppgift på sin sexklubb. Där får flickorna undervisning av äldre prostituerade, och där lär de sig marknadsföring och allt annat i det sammanhanget.

Jag kan verkligen hålla med om att alla sexklubbar är kriminella. Det fanns många sexklubbar i Malmö, men inte en enda där det inte förekom brottslig verksamhet. Koppleri och narkotikalangning hör till den vanliga veckans svarta affärer. Det gäller bara att komma på att sådan verksamhet förekommer. Det är emellertid inte alltid så enkelt. Mycket av det som förekommer här är bulvanverksamhet.

Jag måste säga att polisen ofta för en hopplös kamp. Man måste ju ge tillstånd till den som ansöker om att få etablera en sexklubb, om de lokala förhållandena stämmer överens med normerna. Vad skall man annars göra?

Sedan vet vi också att när marken börjar bränna under en klubbägares fötter, så är det snart en ny som tar vid. Då måste denne få tillstånd.

Kriminalinspektör Lennart Kellerman är den hos polisen i Malmö som har hållit i det här projektet. Han upplever denna beklämmande cirkus. Han säger att en avdelning inom polisen klarar av tillståndsfrågan och synar lokalen i fråga. Samtidigt tar en annan avdelning hos polisen omedelbart itu med verksamheten på denna klubb. Man får inte rikta beskyllningar mot polisen därför att den agerar på detta sätt. Det är ju vi som bidrar till denna hycklande cirkus. Samhället gör sig löjligt genom att uppvisa denna godtrogna flathet.

Ingenting sker, tycker man. Jovisst, frågan utreds f. n., det kommer ett betänkande rätt snart. Men vi vet ju gången av det hela: först skall detta betänkande ut på remiss, och sedan skall remissutlåtanden inhämtas. Därefter skall regeringen tänka, en proposition skall läggas fram, sedan skall denna malas igenom här i huset, och så rinner tiden i väg.

Det finns något som heter fara i dröjsmål, herr talman. Medan vi håller på så här skördas många, många människoliv i samhällets simplaste grottekvarn.

I motion 403 har jag försökt att anvisa en väg att gå. Jag har nämligen föreslagit en temporär stängning av sexklubbarna. Det kan regeringen åstadkomma på skilda sätt. Även om man inte stänger klubbarna direkt, så kan man mycket väl se till att de töms på sådan verksamhet som är nedbrytande. Man behöver inte kollidera med grundlagen etc. Jag har föreslagit en temporär stängning av klubbarna tills lagstiftningsarbetet är slutfört. Det skulle också kunna tjäna som en form av försöksverksamhet som skulle vara rätt välgörande för dem som har att syssla med lagstiftningsarbetet. Ingen kan väl påstå att det på något sätt skulle skada om man vidtog en sådan åtgärd. Därför går klämman i motionen ut på att det skall vara en tillsvidareåtgärd. Framgången begynte i Malmö när polisen lyckades stänga sexklubbarna. Då kom flickorna ut på gatan, säger man. Nåväl, men då var det möjligt för socialvårdens folk att etablera kontakt med dessa människor.

Om det brinner i knutarna, herr talman, kan man inte vänta med att kalla på brandkåren till påföljande dag. Jag menar att vi mycket väl på det här stadiet kan åstadkomma i varje fall en temporär stängning av sexklubbarna, tills vi får bättre förslag. Därför ber jag att få yrka bifall till min motion och till de övriga motioner som har snarlika yrkanden.

Anf. 85 EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Jag beklagar om Märten Werner inte lyssnade på vad jag sade i mitt tidigare inlägg, då jag kritiserade polisen. Jag skall ordagrant upprepa vad jag sade. Märten Werner kanske uppfattar det den här gången. Jag sade så här: Om det nämligen var så att polisen i Stockholm, Göteborg och andra städer ingrep som den gjort i t. ex. Malmö, skulle inte problemet vara så stort som det är i dag.

Och jag frågade: Vad gör man på övriga håll i landet?

Jag är fullt medveten om det mycket förtjänstfulla arbete som framför allt socialarbetarna men också polisen har gjort i Malmö. Därför är inte problemet där motsvarande det som vi har i Stockholm, Göteborg och på andra håll.

Sedan tycker jag att Mårten Werner är litet motsägelsefull. Jag är medveten om att lagstiftningen i dag är helt otillräcklig vad gäller sexklubbarna. Det är också därför vi från vpk har motionerat om att det skall finnas större möjligheter att stänga dem. Det finns emellertid redan i dag – det har exemplet från Malmö bevisat – möjligheter att ingripa. Jag kan inte komma ifrån att jag tycker att polisen på andra håll i landet inte tillnärmelsevis utnyttjar de möjligheter som finns. Man låter den här verksamheten fortgå till men för kvinnorna, till men för barnen och till men för kampen mot den ökande ekonomiska brottsligheten.

Anf. 86 MÅRTEN WERNER (m) replik:

Herr talman! Jag uppfattade att Eva Hjelmström berömde polisen i Malmö, men hon var inte lika berömmade mot polisen i Stockholm. Jag hörde väl inte fel när jag uppfattade sådana uttalanden som att polisen skulle vara insyltad i vissa svårare affärer vid sådana här klubbar. Man måste ha mycket säkra belägg för att kunna påstå något sådant.

Är det så väl beställt, Eva Hjelmström, att det finns möjligheter att stänga sexklubbarna, då behöver vi ju inte skriva sådana här motioner. Vi gör antagandet att det förekommer brottslig verksamhet vid sådana här klubbar. Vi lever dock i ett rättssamhälle, och polisen måste kunna belägga brott, innan den kan ingripa. För detta krävs ett mycket omfattande spaningsarbete. Därför menar jag också att det vore rimligt att man föregrep den här verksamheten genom att införa ett förbud mot sexklubbar.

Anf. 87 EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Jag har inte påstått att polisen är inblandad i den här typen av verksamhet. Jag har sagt att jag inte kan undgå att gripas av en sådan misstanke, eftersom polisen agerar med sådan flathet som den faktiskt har gjort inte minst i Stockholmsområdet. Dessutom finns det en verksamhet i vilken polisen klart är inblandad och som tidigare vid ett flertal tillfällen har varit uppe till debatt här i kammaren. Jag tänker på den ökända spelhålan Alexander Lucas, som ju inte ligger Fonzie's efter vad gäller att vara en destruktiv ungdomsmiljö.

Anf. 88 MÅRTEN WERNER (m) replik:

Herr talman! Men det är ett misstänkliggörande, som jag tycker att det är oriktigt att framföra i riksdagen mot den kategori som kämpar med stora svårigheter för att sanera den här verksamheten. Vi behöver verkligen alla villiga själar. Om man möter socialarbetare eller poliser med sådant misstänkliggörande tror jag att de tappar motivationen för sina insatser – och den skall vi akta oss för att beröva dem.

Anf. 89 GUNILLA ANDRÉ (c):

Herr talman! Justitiecenskottets betänkande tar upp frågan om lagstiftning rörande offentlig pornografisk föreställning. Företeelsen är mer känd under benämningen sexklubb. I fyra motioner från lika många partier finns yrkanden som går ut på att sexklubbar bör förbjudas. Tilläggas kan att det också finns en femte motion med samma krav, som behandlas i ett annat utskott. Det finns således en samstämmig syn på frågan. Jag tänker inte i mitt inlägg ta upp någon debatt i själva sakfrågan utan endast skicka med några ord på vägen när det gäller den fortsatta handläggningen.

Som framgår av utskottsskrivningen avser prostitutionsutredningen, som bl. a. har till uppgift att lägga fram förslag angående sexklubbarna, att redovisa resultat av sitt arbete under första halvåret i år. Under sådana förhållanden är det brukligt att avvakta utredningen och de regeringsförslag som följer. De är således enbart av det skälet som utskottet har avstyrkt bifall till motionerna i fråga, däribland också en som väckts av Gunnel Jonäng och mig.

Utskottet har framhållit att det är angeläget att ett förslag i detta hänseende föreläggs riksdagen snarast möjligt. För egen del ser jag det som ett krav att så sker. Jag vill härmed, med andra ord, understryka vikten av en skyndsam vidare handläggning, så att riksdagen snarast kan fatta beslut i frågan.

Härmed yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 90 BONNIE BERNSTRÖM (fp):

Herr talman! Under 1970-talet har vi fått allt rårare pornografiska våldsskildringar i underhållningslitteratur och film och i veckotidningarna. Synen på sexualiteten, synen på främst kvinnor som sexobjekt i herrtidningarna är djupt förnedrande. Herrtidningar med kvinnokroppar på förstasidorna säljs tillsammans med mjölk och falukorv i dagligvarubutikerna trots starka protester. Och trots att medlemmarna i KF fortsätter att protestera fortsätter såväl ICA som Konsum att sälja herrtidningarna tillsammans med det vanliga varusortimentet. Dessutom ställer de upp på att ha särskilt fin marknadsföring för de här herrtidningarna – och man kan kanske säga att sexklubbarna, som vi diskuterar här i dag, för en mer tillbakadragen tillvaro i jämförelse med herrtidningarna.

Men det finns skäl att gå till lika hårt angrepp mot sexklubbarna som man gör mot herrtidningarna just av det skälet att det på sexklubbarna bedrivs en cynisk människohandel och att de kvinnor som arbetar på sexklubbarna ofta blir prostituerade och får missbrukarproblem. Det är inte någon rosentillvaro, som man ibland kan läsa i vissa naiva beskrivningar i exempelvis tidningarna *Se*, *Lektyr* och *FIB-Aktuellt*. Dessutom är sexklubbarna grogrund för organiserad ekonomisk brottslighet. Här finns också ett direkt samband med de dåliga ungdomsmiljöer som vi har läst om i tidningarna den senaste tiden och som framför allt finns i Stockholm – jag tänker på de klubbar som Eva Hjelmström tidigare räknade upp. Det är angeläget att

Torsdagen den
9 april 1981

*Offentlig porno-
grafisk föreställ-
ning*

socialarbetare och poliser får de lagliga instrumenten och resurserna att röja upp i dessa träsk.

Nu kommer prostitutionsutredningen om ett par månader. Justitieutskottet har pekat på de direktiv prostitutionsutredningen har att lägga fram lagförslag som förbjuder sexklubbarna och ger kommunerna och polisen instrument att agera mot dem. Därför finns det ingen anledning att inte bifalla justitieutskottets hemställan. På samma sätt som när det gäller kvinnomisshandel, som tas upp under nästa punkt på föredragningslistan, finns det skäl att avvakta resultatet av den utredning som pågår och låta regeringen förbereda lagförslaget på det sätt som den brukar göra i dessa sammanhang.

Herr talman! Jag yrkar än en gång bifall till justitieutskottets hemställan och avslag på motionerna. Jag tror inte vi löser de här problemen genom att i dag rösta för motionerna.

Anf. 91 BJÖRN KÖRLOF (m):

Herr talman! Jag har inte så mycket att tillägga efter vad Gunilla André och Bonnie Bernström har sagt. Men jag vill ändå för motionärerna, som yrkat bifall till sina motioner, understryka att riksdagen väntar på förslag från regeringen med anledning av prostitutionsutredningens arbete – jag tror att de är medvetna om det. Det arbetet beräknas faktiskt vara avslutat under första halvåret i år.

Jag vill för Eva Hjelmström gärna understryka att den här utredningen tillkom efter ett tillkännagivande från riksdagen med anledning av ett betänkande från justitieutskottet. I det betänkandet uttalades också att arbetet borde syfta till en skärpt lagstiftning.

Låt mig i detta sammanhang också säga att det inte är så enkelt att man bara rakt upp och ned kan yrka bifall till ett förslag om en ändring i allmänna ordningsstadgan. Ett sådant lagstiftningsarbete har kopplingar till yttrande- och tryckfrihetsfrågor och det har kopplingar till brottsbalken. Vi brukar här i riksdagen inte bara ändra lagstiftning utan visst förarbete – det ingår i det sätt på vilket vi handskas med de här ganska tunga och besvärliga lagstiftningsfrågorna.

Hur stor skärpningen bör vara anser jag att vi får ta ställning till när kartläggningen av verksamheten är klar, och det är den alltså ännu inte riktigt. Det tillhör inte den normala arbetsgången i riksdagen att riksdagen uppdrar åt regeringen att omedelbart verkställa lagändringar, när riksdagen själv har beställt en utredning med direktiv som innebär krav på skärpt lagstiftning, och det utredningsarbetet beräknas vara klart inom några få månader.

Ändå vill jag understryka att utskottet så långt har velat gå motionärerna till mötes att vi i betänkandet uttalat att förslag till lagstiftning med anledning av prostitutionsutredningens förslag skall föreläggas riksdagen snarast möjligt. Det är ändå ett ganska långtgående uttalande av ett utskott när betänkandet ligger så nära i tiden.

Mot den här bakgrunden anser jag att vi får ge oss till tåls med debatten i

sak tills förslaget ligger på riksdagens bord.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till justitiekottets hemställan.

Anf. 92 MÅRTEN WERNER (m) replik:

Herr talman! Jag tackar för Björn Körlofs upplysningar. Jag vet också att det kommer ett betänkande. Arbetet är snart avslutat, säger Björn Körlof. Det är det dessvärre inte. Betänkandet skall ju fortsätta på remiss, osv. Vi känner till hela den omständliga proceduren. Det kan inte vara svårt att komma förbi regeringsformen 2 kap. 13 §, om man bara har särskilt viktiga skäl, som det heter i denna paragraf.

Jag begriper att man skall avvakta resultatet av den utredning som pågår. Därför har jag yrkat på ett temporärt arrangemang – det vill jag att utskottets ledamöter skall observera; det har inte nämnts ett ord om det – tills vi får fram en lagstiftning. Jag tycker nämligen att vi befinner oss i en så allvarlig situation. Jag menar att ett sådant temporärt arrangemang också skulle kunna vara till ledning för en kommande lagstiftning.

Anf. 93 EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Jag blev inte särskilt mycket klokare av Björn Körlofs s. k. klarläggande. Först lät det som om man satt och skrev på en lag. Sedan blev det klart att det är det inte alls fråga om, utan vi väntar på Inger Lindquists betänkande, för kartläggningen av verksamheten skulle ännu inte vara klar.

Jag vet inte om Björn Körlof har läst prostitutionsutredningens betänkande och Stockholms kommuns utredning Svarta affärer, men nog tycker jag att dessa över tusen sidor kartlägger vad det är fråga om.

Nu skulle jag vilja veta den absoluta innebörden av det lagförslag som kommer, och jag skulle gärna ha klarhet i när det kommer. Här har vi suttit och väntat på lagförslag efter lagförslag, som vi har beställt av regeringen. Som jag framhöll tidigare mal det sannerligen långsamt, samtidigt som kvinnoprofitörerna och de kommersiella krafterna förvisso inte väntar.

Anf. 94 BJÖRN KÖRLOF (m) replik:

Herr talman! Först vill jag säga till Mårten Werner att vi inte brukar använda oss av temporära arrangemang i frågor om strafflagstiftning och allmänna ordningsstadgan när det finns kopplingar till tryckfrihets- och yttrandefrihetsfrågor. Det temporära arrangemanget skulle gälla ett halvår eller högst ett år, och jag tycker inte att det är en helt lyckad lösning.

Till Eva Hjelmström vill jag säga att utredarens betänkande med lagförslag och motivering för lagförslagen inte föreligger. Däremot föreligger en rapport som Eva Hjelmström utförligt har uppehållit sig vid och som jag har tagit del av tillsammans med mycket annat i de här frågorna.

Vi väntar på ett lagförslag. Det skall Inger Lindquist ge oss tillsammans med en motivering, och det har anknytning inte bara till yttrandefrihets- och tryckfrihetsfrågor utan också till en del brottsbalksfrågor. Innan vi har fått

Nr 117

Torsdagen den
9 april 1981

*Offentlig porno-
grafisk föreställ-
ning*

förslaget tycker jag inte att vi kan ta ställning till hur lagstiftningen skall se ut.

Anf. 95 EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Jag är ledsen om jag använde fel uttryck när jag sade prostitutionsutredningens betänkande. Jag är medveten om att det är en rapport som har lagts fram.

Det skall alltså komma ett betänkande, som skall remissbehandlas. Det innebär att det kommer att ta rätt lång tid innan något händer på området, och det beklagar jag djupt. Som flera andra talare framhållit, är det faktiskt rätt brådskande.

Men den viktigaste frågan i sammanhanget fick jag fortfarande inte något svar på. Vi vet att det inom regeringen åtminstone har funnits skilda uppfattningar i frågan: Kommer lagförslaget att gå ut på att man skall kunna stänga sexklubbarna?

Anf. 96 BJÖRN KÖRLOF (m) replik:

Herr talman! Jag kan naturligtvis inte svara på vad Inger Lindquists förslag kommer att innebära, och jag kan inte svara på vad remissinstanserna kommer att säga. Jag kan inte heller säga vad det kommer att leda till för regeringsförslag. Därför tycker jag att den här debatten är litet konstig.

Innan vi har fått den utredning som riksdagen själv har beställt, kan vi väl inte springa före och säga exakt hur vi skall ha det, vilket Eva Hjelmström tydligen vill göra. När vi själva har beställt en utredning – och den kommer ändå förvånansvärt snabbt med hänsyn till att det är ett besvärligt område att utreda – får vi väl ge oss till tåls. Det är det minsta krav man kan ställa på respekt för riksdagens arbetsformer.

Anf. 97 EVA WINTHER (fp):

Herr talman! Inom prostitutionsutredningen har man utarbetat en rapport, och i den påpekas att den offentliga pornografiska föreställningen och de s. k. sexklubbarna är nya företeelser i det svenska samhället, om man ser dem i ett 1900-talshistoriskt perspektiv; de har förekommit bara ett drygt årtionde.

När riksdagen 1971 upphävde brottsbalkens bestämmelser om straff för tukt- och sedlighetssårande handling ökade antalet sexklubbar väldigt snabbt. Nu kan man väl säga att antalet återigen har minskat, inte minst efter det arbete som har utförts i Malmö och som har berörts här tidigare. Men erfarenheterna under de år sexklubbarna har funnits har visat hur verksamheten ända från början har varit förknippad med oegentligheter och brott av olika slag. 1973 års regler med bl. a. tillståndsförfarande har inte inneburit några större förbättringar i det avseendet.

Enligt min mening finns det ingen rimlig anledning att bibehålla den verksamhet som sexklubbarna bedriver. Den offentliga pornografiska föreställning som där erbjuds är en del av komplexet herrtidningar, pornografiska filmer, sexklubbar och prostitution, som alla i sig rymmer

synen på kvinnan som ett ting, en vara man kan köpa. Det strider mot allt det som vi arbetar för när det gäller jämställdhet. Till det kommer förekomsten av organiserad brottslighet, som är oerhört svår att komma åt, vilket Eva Hjelmström också har nämnt tidigare. Det är alltså dags att stänga sexklubbarna.

Den här frågan har diskuterats i riksdagen flera gånger. 1976 behandlades den, och med anledning av den behandlingen i utskott och kammare fick prostitutionsutredningen ett uppdrag att försöka plocka fram åtgärder för att komma till rätta med avarter av sexklubsverksamheten. Att man skulle stänga sexklubbarna var alltså inte utgångspunkten.

Detta beslutades 1976. Nu har vi 1981. Det tar faktiskt ganska lång tid; det tycker jag att man kan hålla med Eva Hjelmström om. Vi har alltså fått den här rapporten, och nu väntar vi på förslag till åtgärder.

Bonnie Bernström sade att vi inte löser problemen, om vi nu röstar på motionerna. Nej, det är sant, men vi markerar en ståndpunkt. Björn Körlof var väldigt osäker och menade att man inte kunde ta ställning nu, eftersom man inte vet hur hård skärpningen av denna lagstiftning bör vara. I utskottets betänkande framhåller man också att "det är angeläget att förslag till den lagstiftning som kan föranledas av prostitutionsutredningens arbete i detta hänseende föreläggs riksdagen snarast möjligt". Här svävar man litet grand på målet, och därför vill jag yrka bifall till min motion.

Anf. 98 BONNIE BERNSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av att Eva Winther här sade att om man röstar på motionerna markerar man en ståndpunkt. Det är väl ofta så, att vi i riksdagen försöker markera en åsikt genom att på olika sätt delta i debatterna. Men här gäller det också att få fram ett lagförslag, som polis och andra kan arbeta efter, och det kan vi inte få genom att rösta på motionerna här i kammaren i kväll, utan den saken måste ha sin sedvanliga gång i regeringsarbetet. Det tar inte kortare tid om man röstar på motionerna än om man röstar på utskottets förslag, och därför yrkar jag fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Anf. 99 EVA WINTHER (fp):

Herr talman! Nej, men med tanke på det lagförslag som skall komma är det bra att vi markerar var vi står och vad vi vill att lagförslaget skall innehålla.

Utskottets hemställan bifölls med 250 röster mot 38 för motionerna 367 av Eva Winther m. fl., 403 av Mårten Werner, 1187 av Lars Werner m. fl. samt 1567 av Gunilla André och Gunnel Jonäng.

2 § Föredrogs

Justitiekammarens betänkande

1980/81:28 om anslag till domstolsväsendet m. m. (prop. 1980/81:100)

Utskottets hemställan bifölls.

Torsdagen den
9 april 1981

*Åtalsreglerna vid
kvinnomisshandel
m. m.*

Föredrogs justitieutskottets betänkande 1980/81:29 om åtalsreglerna vid kvinnomisshandel m. m.

Anf. 100 MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Justitieutskottets betänkande 29 är rubricerat "åtalsregler vid kvinnomisshandel m. m.". Detta betänkande behandlar fyra motioner, varav tre handlar om åtalsreglerna. "M. m." får alltså anses avse den motion som Anita Persson och jag väckt och där vi föreslår möjlighet till rättegångsbiträde för misshandlade kvinnor.

Att misshandlade kvinnor behöver många former av stöd torde vara ställt utom allt tvivel, och det har ju också många gånger påpekats här i kammaren sedan kvinnomisshandelns omfattning och allvar avslöjats de senaste två åren.

För den som till äventyrs fortfarande tvivlar på att detta är ett stort problem, räcker det faktiskt med att titta på de siffror som redovisas i betänkandet på s. 4. Brottsförebyggande rådet har genom en undersökning av våldsbrotten kommit fram till att inte mindre än 22 % av dessa brott kan rubriceras som hustrumisshandel eller kvinnomisshandel. Nämnas kan dessutom att i samma undersökning 18 % av våldsbrotten kunde hänföras till det s. k. gatuvåldet, en betydligt mera uppmärksammas form av våldsbrott. Men som kvinna löper man alltså betydligt mindre risk att bli utsatt för gatuvåld än för misshandel inom hemmets väggar. Det är också väl känt att förhållandevis få kvinnomisshandelsfall leder till åtal och påföljd för gärningsmannen.

Kvinnor behöver alltså mycket stöd i en sådan här situation. Riksdagen har ju också, som mycket riktigt påpekats i utskottsbetänkandet, beslutat att begära en översyn av behovet av akuta hjälpinsatser för misshandlade kvinnor. Det riksdagsbeslutet var vi mycket nöjda med, eftersom vi i hög grad var inblandade även i det motionskrivande som föregick detta riksdagsbeslut. Det handlade dock i första hand om ett *socialt* stöd till kvinnorna. I den nu aktuella motionen har vi funnit anledning att uppmärksamma det *juridiska* stöd som kan behöva förstärkas för att kvinnor skall klara att fullfölja en polisanmälan och en rättegång. Det kan ofta bli en mycket påfrestande process för kvinnorna, därför att mannens försvarare utifrån sina utgångspunkter söker förringa våldet eller försöker minska tilltron till kvinnornas uppgifter. Vi tycker därför att det inom den allmänna rättshjälpens ram bör vara möjligt att förordna vad vi har kallat ett "rättegångsbiträde", som kan medverka både vid förundersökning och vid rättegång.

Det är bara att beklaga att BRÅ:s rapport om kvinnomisshandel inte blivit klar ännu. I socialutskottets betänkande 1980/81:8 från december förra året förutskickades att den skulle bli klar före årsskiftet. Jag hoppas att den kommer snart, för jag tror nämligen att den ger belägg för att de krav som vi rest i motionen är berättigade.

Justitiekottet hänvisar nu dels till den översyn som övervägs inom regeringskansliet, dels till sexualbrottskommitténs tilläggsdirektiv. Den förstnämnda tycker jag inte alls är relevant i det här sammanhanget – den avser ju, som jag sade tidigare, insatser av en helt annan typ. Vad vi alltså kan hoppas på är sexualbrottsutredningen. I tilläggsdirektiven står det dels att man skall överväga ändrade åtalsregler – och jag håller gärna med de övriga motionärerna som anser att detta utredningsuppdrag brådskar –, dels att man skall se över förhörsmetodiken och överväga hur fasta och ändamålsenliga rutiner skall åstadkommas i det juridiska förfarandet. Det är i avvaktan på ändrade åtalsregler, tror vi, som rättegångsbiträden skulle göra mest nytta. Man kan förmoda att det är åtalsreglerna som sexualbrottsutredningen tar itu med först. Det är svårt att säga vilket som brådskar mest – allt brådskar faktiskt när det gäller åtgärder mot kvinnomisshandel.

Vi har i vår motion om rättegångsbiträden velat ge ett konkret förslag. Tilläggsdirektiven till sexualbrottsutredningen är mycket allmänt hållna, och jag kan därför inte utan vidare hålla med justitiekottet när man i betänkandet säger att motionsspörsmålet sålunda redan är aktualiserat.

Herr talman! Jag har ändå inte för avsikt att mot ett enigt utskott yrka bifall till motionen. Jag vill i stället ta fasta på en annan sak som sägs i utskottsbetänkandet:

”Enligt utskottets mening är det uppenbart att det många gånger för de kvinnor som blir misshandlade föreligger behov av hjälp och stöd från samhällets sida också på andra sätt än som är möjligt inom ramen för rättegångsbalkens och rättshjälpslagens regler.”

Jag vill gärna tolka den skrivningen så att justitiekottet är berett att vidga även möjligheten till juridiskt stöd om man i det fortsatta utredningsarbetet får belägg för att detta är ett behov. Jag skulle vara tacksam om utskottets talesman här i kammaren ville bekräfta att den tolkningen är riktig. Ett sådant uttalande från justitiekottet skulle nämligen vara ett starkt stöd för oss som har för avsikt att även i fortsättningen noga följa denna fråga.

I detta anförande instämde Anita Persson (s).

Anf. 101 EVA WINTHER (fp):

Herr talman! Bakgrunden till vår motion är de fruktansvärda siffror som redovisas när det gäller omfattningen av den kvinnomisshandel som pågår i vårt land. Det är skrämmande att ungefär 800 kvinnor per dygn misshandlas i Sverige. Varje år förekommer det 200 000–300 000 misshandelsfall. Det är naturligtvis tecken på en psykisk ohälsa som drabbar inte bara den som blir slagen utan även den som slår och eventuella barn i familjen.

Mannen som misshandlar, vem är han? En förlorare beroende av sin hustru som om hon vore hans mamma, rädd att bli övergiven, sårbar i sin manliga värdighet. Det är bilden som växer fram ur undersökningar som har gjorts. Johan Cullberg, psykiater, ser i misshandlaren det övergivna barnet som alltför hårt har bitit ihop om sin ilska och förtvivlan och som kanske inför

*Åtalsreglerna vid
kvinnomisshandel
m. m.*

Torsdagen den
9 april 1981

*Åtalsreglerna vid
kvinnomisshandel
m. m.*

hotet att förlora sin fru tappar kontrollen över sig själv. Mannen behöver också hjälp att komma till rätta med sig själv.

Barnen i hem där mamman misshandlas far också illa. Undersökningar i USA har visat att 37 % av barnen i sådan miljö hade kroniska depressioner.

Det är viktigt att misshandeln uppmärksammas och att familjerna får hjälp att reda upp sin situation.

Mira Kukossaios, ordförande i Internationella föreningen för invandrarkvinnor, har påpekat att invandrarkvinnorna är starkt överrepresenterade när det gäller misshandel i Sverige. Hon protesterar mot att man accepterar detta förhållande, såsom sker bland sociala myndigheter och polis. Man accepterar det med motiveringen att det hör till invandrarnas kultur. Det är inte kultur utan kvinnoförakt.

Mot den bakgrunden är det viktigt att vi får en ändring av reglerna i 3 kap. 11 § brottsbalken så, att åtal kan väckas även om kvinnan inte anmäler misshandeln eller tar tillbaka sin anmälan.

I och för sig borde man, enligt min mening, kunna åtala redan nu. För att kunna väcka åtal för annan misshandel än sådan som är grov och sådan som har skett på allmän plats krävs att åtalet är påkallat från allmän synpunkt eller att målsäganden angivit brottet till åtal. I "allmän synpunkt" borde det väl i vårt land ändå ligga att man inte accepterar att vare sig män eller kvinnor misshandlas på allmän plats eller i hemmet. Men det är kanske någon speciell juridisk tolkning som man inte förstår – ja, Björn Körlof nickar.

Utskottet ställer sig förstående till att åtalsreglerna bör ändras med hänsyn till svårigheterna för kvinnan att anmäla en person som hon är känslomässigt bunden till. Det finns kanske en liten restriktion, och här citerar jag några rader på s. 5: "Vad som nu har sagts sammanställt med intresset av att allt våld förhindras i största möjliga utsträckning talar enligt utskottets mening för att införa åtalsregler som inte på samma sätt som nu begränsar möjligheterna att använda straffbestämmelserna på området. Det är därför enligt utskottets mening angeläget att de aktuella åtalsreglerna ses över." Man kan koppla "att införa åtalsregler som inte på samma sätt som nu begränsar möjligheterna att använda straffbestämmelserna på området" till de direktiv som citeras av utskottet på s. 3. Där står det bl. a. följande: "Tänkbart är sålunda att behålla en prövning av om åtal är påkallat från allmän synpunkt för vissa grupper av lindriga misshandelsbrott på enskilt område. Även andra lösningar kan komma i fråga." Jag undrar om utskottet har diskuterat det här. Vad ligger bakom? Finns det någon restriktion bakom dessa ord, så att möjligheterna begränsas på samma sätt som nu? Finns det något tillfälle då ni kan tänka er att det ändå skall vara omöjligt att åtala misshandel? Jag vill mycket gärna ha klarhet på den punkten. Jag vill fråga Björn Körlof: Betyder det som ni skriver i betänkandet att ni verkligen anser att åtalsreglerna bör ändras så, att åtal skall väckas, om misshandel äger rum även på enskilt område? Jag är tacksam för ett förtydligande på den punkten. F. ö. yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 102 BJÖRN KÖRLOF (m):

Herr talman! Det råder inget tvivel om att den omfattande kvinnomisshandeln i vårt land måste stävjas, bl. a. med kriminalpolitiska medel. Men jag tror inte att någon är övertygad om att man kan stoppa den här tysta och dolda kvinnomisshandeln enbart genom att man ändrar på åtalsreglerna. Jag skall inte gå in i en debatt med Eva Winther om alla de här stora och svåra frågorna om mans- och kvinnoroller, alkoholproblem och familjesituationer m. m., som ändå är kärnan i detta chockerande och stora mänskliga problem.

Jag har sagt att det är ett omfattande problem, trots att den totala omfattningen ändå är okänd och trots att mörkertalen är mörkare än vanligt. Det underlag som vi nu har säger ändå tillräckligt om det lidande och den ångest som så många kvinnor är utsatta för. Det kriminalpolitiska medel som främst diskuteras i detta betänkande är då möjligheten att låta misshandeln omfattas av en ovillkorlig åtalsplikt, varvid kravet på angivelse från målsäganden vid misshandel som inte är grov och som inte har skett på allmän plats tas bort.

Man bör kanske säga att de nuvarande reglerna en gång har tillkommit för att bl. a. söka skydda just kvinnan. Ett ovillkorligt åtal ansågs då inte sällan kunna leda till att äktenskapet spolierades eller att hustruns situation blev ännu värre. Uppenbarligen har sedan dess en förskjutning av uppfattningarna ägt rum. Utskottet skriver nu: "Med hänsyn till den utsatta situation som de kvinnor som misshandlats ofta befinner sig i kan det också enligt utskottets mening göras gällande", och jag delar den uppfattningen, "att man genom att lägga avgörandet i åtalsfrågan på kvinnan många gånger försätter henne i en orimligt svår valsituation." Den fördel man en gång ville ge henne med de här reglerna har kanske i själva verket visat sig vara en ytterligare belastning.

Herr talman! Vi väntar också i detta ärende ett betänkande under första halvåret 1981. Sexualbrottskommittén behandlar den här åtalsfrågan med förtur. Såväl motion 1980/81:516 av Eva Winther m. fl. och motion 1980/81:1572 av Gunnel Jonäng som motion 1980/81:1578 av Annika Öhrström m. fl. får väl på det här viset anses vara tillgodosedda.

Vad gäller rättegångsbiträde och hjälp och stöd åt misshandlade kvinnor, så arbetar sexualbrottskommittén också med dessa frågor. Vidare har riksdagen 1980 begärt ytterligare utredning beträffande hjälp och stöd åt dem som utsätts för misshandel. Jag vill passa på att försöka svara på Maj-Lis Lööws undran om sexualbrottskommitténs direktiv verkligen omfattar det förslag som hon har väckt. Utskottet skriver klart att det utredningsarbete som sexualbrottskommittén bedriver är av betydelse i det sammanhang som Maj-Lis Lööw har tagit upp. När vi skriver att motionsspörsmålet är aktualiserat, med hänvisning till bl. a. sexualbrottskommitténs arbete, så menar jag för min del att det måste innebära att just den fråga som Maj-Lis Lööw har aktualiserat ligger inom den ramen. Under alla förhållanden gör den väl uppenbarligen det efter den här debatten.

Den fråga som Eva Winther ställde till mig är däremot betydligt svårare att

Nr 117

Torsdagen den
9 april 1981

*Åtalsreglerna vid
kvinnomisshandel
m. m.*

*Åtalsreglerna vid
kvinnomisshandel
m. m.*

svara på. Det finns inte någon klar gränsdragning mellan misshandel, ringa misshandel och grov misshandel. Mycket beror på hur situationen har utvecklats, vilket våld som har använts osv. Man kan väl åtminstone försiktigtvis ställa sig frågan om det omvända förhållandet, nämligen att kvinnan ger sin man en örfil av inte särskilt stark karaktär, omedelbart skall leda till åtal, eller om man kan tänka sig att andra former av resonemang kan föras. Jag har därmed inte sagt att den tolkningen skall läggas in i detta sammanhang, och jag menar inte heller att någon restriktion skall läggas på åtalsplikten när det gäller kvinnomisshandel. Men jag anser att vi ändå måste se om det finns vissa situationer där den typen av resonemang måste föras.

Med detta vill jag yrka bifall till justitieutskottets hemställan.

Anf. 103 EVA WINTHER (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker detta är litet svävande. Om jag går ut på gatan och misshandlar en människa, då kan alltså åklagare och annan person – polis eller vem det nu är – väcka åtal. Men om jag misshandlar en människa inomhus, skall det inte gå – såvida det inte är grov misshandel. Det är ganska konstigt. Det där med örfil vet jag inte precis om man kan ta med i detta resonemang.

Jag förstår att det är mycket svåra avgränsningar, men det borde ändå vara helt klart att man inte heller inom fyra väggar skall få hålla på och slå varandra.

Anf. 104 BJÖRN KÖRLOF (m) replik:

Herr talman! I fråga om det sista som Eva Winther nu sade delar jag helt och hållet hennes uppfattning. Vi är alla överens om detta. Men vi har inte misshandelsrubriceringar som bara gäller kvinnor eller som bara gäller män. Misshandelsbrottet omfattar trots allt båda parter. Vi kan inte konstruera en brottsbeskrivning som bara gäller den ena parten i förhållande till den andra, utan den måste gälla generellt.

Mot den bakgrunden tror jag inte att reglerna skall behöva leda till några bekymmer. Men vi är helt överens om att det här gäller ett kriminalpolitiskt medel som måste användas för att stävja kvinnomisshandel. Den stora betydelsen ligger i att kvinnan inte behöver känna sig hotad. Det står i rättegångsbalken att det under alla förhållanden kommer att bli åtal om kvinnan är hotad. Då vet mannen om det. Kvinnan kommer alltså inte att bli utsatt för hot om att dra tillbaka en angivelse. Det innebär ett stort framsteg enligt mitt sätt att se.

Anf. 105 EVA WINTHER (fp) replik:

Herr talman! Jag vill bara tacka för det förtydligandet.

Anf. 106 BONNIE BERNSTRÖM (fp):

Herr talman! Hösten 1979 ägde en intensiv debatt rum här i kammaren med anledning av en interpellation av folkpartisten Kerstin Ekman om kvinnomisshandel. Som ett resultat av den debatten gav justitieminister Håkan Winberg tilläggsdirektiv till sexualbrottskommittén. Kommittén skulle enligt dessa ge förslag till ändring av åtalsreglerna så att kvinnomisshandel skulle komma att falla under allmänt åtal, vilket gäller för all annan misshandel.

Kvinnomisshandel har historiskt sett betraktats som en privatsak. Ändrade åtalsregler har av många ansetts som ett integritetskränkande eller ett hot mot äktenskapet. Den motiveringen för att inte låta kvinnomisshandel falla under allmänt åtal anfördes också 1971. På liknande sätt uttrycktes detta i den gamla nykterhetsvårdsstadgan: Om alkoholist slår annan än hustru bör han omhändertaras för vård. – Det var alltså först när man slog annan än hustru som det blev ett allvarligt brott.

Sexualbrottskommittén, dvs. den utredning som fick de tilläggsdirektiv jag nämnde, har varit en långsamt malande utredning. Den tillsattes när den gamla sexualbrottsutredningen var på väg att föreslå att man skulle lagfästa en syn som alltid varit en belastning för kvinnan, nämligen "skyllasig-självsynen". Den synen har funnits med inte bara i fråga om sexualbrotten utan också i fråga om kvinnomisshandelsbrotten.

Herr talman! Det är ingen som helst skillnad mellan att slå någon på gatan eller att slå någon hemma i köket. Båda sakerna är lika avskyvärda. Därför är det märkligt att sexualbrottskommittén först nu, våren 1981, lägger fram ett förslag. Det har upplysts mig att man väntat och åter väntat på en beställd undersökning från en kriminolog, alltmedan misshandeln av kvinnor har fortsatt. På samma sätt som man kan kritisera prostitutionsutredningen för ett senfärdigt arbete kan man anföra kritik också mot sexualbrottskommitténs arbete. Nu skall ett förslag läggas fram under våren, och det är bra. Utskottet har med hänvisning till detta avslagit motionerna, och jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Jag vill dock kortfattat gå in på ytterligare en fråga, nämligen den som Björn Körlof tog upp i sitt inlägg och som gällde de motiveringar som framförts för att inte låta den här frågan falla under allmänt åtal. Han sade att motiveringen bl. a. hade varit att detta skulle kunna spoliära äktenskapet. Det har varit den officiella förklaringen, men i själva verket har det handlat om att man inte har respekterat kvinnoliv på samma sätt som mäns liv, att man tyckte att det går an att slå kvinnor, men däremot inte män.

Utskottets hemställan bifölls.

4 § Föredrogs

Skatteutskottets betänkande

1980/81:43 om s. k. kassettagift

Utskottets hemställan bifölls.

Nr 117

Torsdagen den
9 april 1981

*Åtalsreglerna vid
kvinnomisshandel
m. m.*

Torsdagen den
9 april 1981

*Beskattningsreg-
lerna för koncern-
bidrag*

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1980/81:45 om ändring i beskattningsreglerna för koncernbidrag (prop. 1980/81:120).

Anf. 107 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! 1979 infördes i svensk skattelagstiftning förbud mot avdrag för sådana koncernbidrag som fördes i flera led genom en koncern. Dessutom begränsades de fastighetsförvaltande fåmansföretagens rätt till avdrag för koncernbidrag.

Nu vill regeringen luckra upp dessa bestämmelser och medge avdrag under vissa omständigheter. Den borgerliga regeringen har i detta stycke stöd av socialdemokraterna i riksdagens skatteutskott.

Vänsterpartiet kommunisterna motsätter sig regeringens och socialdemokraternas förslag till uppluckring. Vi gör det av tre skäl.

Det första skälet är fördelningspolitiskt. Allmänt sett är det inte försvarligt att nu ge ytterligare skattelättnader åt storföretag och förvaltningsbolag. Vi vet alla vilka tendenser som råder i fördelningspolitiken. Vi vet vilka bördor vanliga inkomsttagare och skattebetalare i dag måste ta på sig på grund av den ekonomiska krisen. Mot den bakgrunden är förslaget lika stötande som orättvist.

Inte minst stötande är den lättvindiga brådska med vilken förslaget genomförs. 1979 års regler har tillämpats bara för ett års taxering. När man i alla andra sammanhang råkar komma med förslag till ändringar i något ärende brukar det heta att man först bör avvakta erfarenheterna av en ny lagstiftning. Här springer man emellertid snabbt i väg och ändrar. Det är en tjänstvillighet mot kapitalägarna som man inte kan ta miste på. Vpk är inte berett att visa en sådan tjänstvillighet. Det förvånar oss att socialdemokraterna är det.

För det andra finns det ingen anledning att uppmuntra den här typen av undantag och dispenser. Det betyder att man vidgar möjligheterna att genom bokföringsmanövrer och formella manipulationer dölja sakförhållanden och undandra skatt. Detta är varken administrativt eller skattemoraliskt sett bra.

För det tredje har saken en rättslig sida. Man tillskapar undantag och dispensmöjligheter för vissa fall. Detta kostar arbete för skattemyndigheterna. Det uppmuntrar företag att söka dispens och ökar därmed antalet skatteärenden. Och eftersom praxis är osäker och undantagen hänförs till speciella fall kan man vänta överklaganden och tvister.

Här skall alltså skattemyndigheterna i denna situation tvingas lägga ner ett merarbete för att bedöma skäligheten av extra skatteförmåner åt vissa företag. Och det skall ske samtidigt med att vi vet hur otillräckliga resurserna hos myndigheterna är för granskning och revisioner. Resurser låses som kunde ha använts för att avslöja undandräkter och skattebrott. Det är i hög grad stötande.

Mot den här bakgrunden, herr talman, kan vpk inte godkänna det

föreliggande förslaget. Jag yrkar därför avslag på skatteutskottets hemställan och bifall till motion 2039.

Anf. 108 ERIK WÄRNBERG (s):

Herr talman! Bakgrunden till reglerna om beskattning av koncernbidrag är tanken att beskattningen skall vara neutral och oberoende av företagsform. I praktiken innebär det att oavsett om verksamheten bedrivs i ett eller flera företag skall det samlade resultatet ur beskattningssynpunkt bli lika om ägaren är densamma. Under sådana förhållanden kan alltså ett företag ge koncernbidrag till ett annat, vilket ur skattesynpunkt innebär att det givande företaget får avdragsrätt för bidraget och det mottagande företaget blir skattskyldigt. Det sker alltså en utjämning mellan företagen, och i realiteten blir beskattningen densamma som om det hade gällt ett företag.

Det finns undantag från den här regeln av hänsyn till kommunernas skatteunderlag. Man kan inte flytta vinster i en kommun till vinst i en annan kommun. Då skall det ske en återläggning, dvs. en beskattning av bidraget i givarens kommun. Denna återläggning har gjort att det varit svårt att tillåta koncernbidrag i mer än ett led, trots att ägargemenskap kan finnas i flera led. Och sedan 1979 tillåts inte avdrag för koncernbidrag i mer än ett led.

I några enstaka fall kan det här förbudet motverka realistiska företagsbildningar, och det är mot den bakgrunden som förslag lagts om undantag från den relaterade regeln genom ett dispensförfarande. Möjligheten att ge dispens skall ligga hos regeringen, och den skall därmed inte orsaka några besvärligheter hos taxeringsmyndigheterna. Dispensmöjligheten skall användas mycket restriktivt och praktiskt taget vara stängd om det vid den kommunala beskattningen skulle bli någon större avvikelse jämfört med resultatet vid direktbidrag.

Med den starka skrivning som nu finns har utskottet ansett att frågan inte är av den arten att den ändrar skatternas materiella innebörd, utan att det är en fråga av teknisk natur, och därför har utskottet tillstyrkt propositionen.

Det finns ytterligare ett annat förslag i propositionen, och det gäller ett undantag från förbudet om avdrag för koncernbidrag från fastighetsförvaltande fåmansföretag. Bestämmelsen att man inte skulle få ha koncernbidrag har tillkommit för att begränsa möjligheten till löneuttag i fastighetsförvaltningen just genom koncernbidrag. Då koncernbidragsundantaget kommer att medföra komplikationer för en del fastighetsägare, som bedriver rörelseverksamhet och som ägs av två företag med samma ägare – fastigheten av ett och rörelsen av ett annat – kan det bli vissa problem. Man menar att det går att ge dispens, liksom även då byggnadsrörelser är fastighetsförvaltare, men i sådana fall skall det tillämpas stark restriktivitet.

Utskottet anser sig genom sin skrivning ha fått garantier för att det inte kan ske några dispensgivningar som gör att man tillåter just det man vill skydda sig emot, nämligen att ge fastighetsförvaltande fåmansföretag rätt att ta ut löner genom koncernbidrag.

Man har skrivit in mycket starka restriktioner, och vi tycker för vår del –

Nr 117

Torsdagen den
9 april 1981

Beskattningsreglerna för koncernbidrag

*Beskattningsreg-
lerna för koncern-
bidrag*

från den socialdemokratiska sidan liksom från den borgerliga, eftersom utskottet är enigt – att det här mera är en teknisk fråga än en ändring av reglernas materiella innehåll. Därmed är bestämmelsen naturligtvis inte heller fördelningspolitiskt orättvis, för den är neutral gentemot vad den har varit tidigare.

Det hela kan naturligtvis vara fördelningspolitiskt orättvist, men det ändras inte genom det här förslaget. Genom att ha direkta och öppna koncernbidrag undviker man krångliga bokföringsmanövrer, som sämre kan överblickas.

Herr talman! Med det sagda vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 109 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Det är litet genant, tycker jag, att en socialdemokratisk ledamot av skatteutskottet skall vara den som visar denna sällsporda omsorg om bolagsintressena. Men det är mycket egendomligheter i den vägen som man hinner uppleva i den här kammaren, när man har varit här ett antal år.

Nu måste väl ändå Erik Wärnberg tala mot bättre vetande när han säger att den här undantagsbestämmelsen är neutral. Hela meningen är ju att det skall bli undantag som inte tidigare har varit möjliga, dvs. att det skall bli skattelättnader som inte tidigare kunnat beviljas. Dessa skattelättnader skall beviljas en liten speciell kategori medborgare. Jag tror att vi inom arbetarrörelsen i Sverige har varit överens om att denna kategori har nog så stora förmåner redan.

Man kan väl ändå inte säga att en sådan reform är socialt och politiskt neutral. Inte heller är den neutral när det gäller företagen, för den är ju en uppmuntran till dem som genom komplicerade manövrer och företagsbildningar vill tillskansa sig fördelar. I det avseendet är bestämmelsen alltså inte heller neutral, såvitt jag kan förstå.

Jag menar att det i praktiken är felaktigt att skapa ännu fler kryphål i den oerhörda snårskog som finns på skattelagstiftningens och inte minst den skattejuridiska praktikens område. Det är alldeles tillräckligt med sådana kryphål, och vi lever icke i en tid då man bör uppmuntra till ytterligare sådana här manipulatoriska beteenden genom undantag osv.

Till sist må det väl ändå stå klart också för Erik Wärnberg att det blir mera arbete för myndigheterna i det här fallet – om inte annat skall de ju räkna ut skatt. Jag är helt övertygad om att de departementtjänstemän som skall handlägga sådana här ansökningar kommer att vara tvungna att rådgöra med skattemyndigheterna och få synpunkter på tillämpningen osv., innan de fattar sina beslut.

Så visst blir det mera arbete för myndigheterna. De tvingas lägga ner ett arbete på detta som de annars kunde ha lagt ner på den välbehövliga kontrollen av och jakten på manipulörer och skattesmitare, något som vi inom vpk och socialdemokratin här i riksdagen ändå varit överens om är synnerligen behövt i detta budgetläge.

Anf. 110 ERIK WÄRNBERG (s):

Herr talman! Låt mig börja med att tala om för Jörn Svensson – om han inte vet det förut – att jag är skatteutskottets ordförande, och som sådan står jag för utskottets betänkanden och får ofta försvara dem. Även mot kommunisterna eller mot vem det vara månde är det ytterst jag som är ansvarig för vad ett enigt skatteutskott har sagt. Märkvärdigare än så är det inte med det.

Men jag vill fortfarande påstå att den dispensmöjlighet som har tillskapats inte ändrar de materiella reglerna något nämnvärt. Man kan kanske däremot ändra dem så att det nu blir lättare att kontrollera dem än vad det var förut, eftersom det är mycket lättare att kontrollera koncernbidragen än en massa andra kringgående rörelser. Genom att tillåta öppna koncernbidrag kan man helt enkelt undvika manipulationer som annars kunde göras.

Så fort man misstänker att den här bestämmelsen används just för att komma undan skatt får dispens inte ges, har vi sagt. Man skall underlätta för företagen – utan att de skall behöva krångla till det hela med en samling av olika slags manipulationer för att komma ner till samma nivå. Meningen är att man med mycket enkla metoder skall kunna tillåta koncernbidrag även över två led, om man vet att det samtidigt inte innebär något skattefiffel.

Anf. 111 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag apostroferade Erik Wärnberg såsom *ledamot* av skatteutskottet – även ordföranden i skatteutskottet är väl *ledamot* av utskottet.

Jag har mig fullt bekant, och det framgår med all klarhet, att utskottet är enigt. Det är just det som jag tycker är oroande och litet problematiskt. Jag hade inte väntat mig att det skulle vara så lätt för den borgerliga regeringen att uppnå enighet med socialdemokraterna på den här punkten.

Nu säger Erik Wärnberg att det inte gäller någon nämnvärd ändring av reglerna. Nej, det har jag också klart för mig, och det är kanske inte någon stor sak. Men det väsentliga – i synnerhet mot bakgrund av det rådande ekonomiska läget och den rådande fördelningspolitiska situationen – är att denna lilla ändring är en ändring åt fel håll. Därför borde ni socialdemokrater inte ha gått med på den.

Utskottets hemställan bifölls med 275 röster mot 16 för motion 2039 av Lars Werner m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Nr 117

Torsdagen den
9 april 1981

*Beskattningsreg-
lerna för koncern-
bidrag*

Torsdagen den
9 april 1981

Föredrogs lagutskottets betänkande 1980/81:14 om TV-program för utlandssvenskar.

*TV-program för
utlandssvenskar*

Studiestöd

Anf. 112 HELGE HAGBERG (s):

Herr talman! Frågan om TV-program för utlandssvenskar och andra svensktalande ute i världen tas upp i detta lagutskottets betänkande. Anledningen är en motion från föregående riksmöte av Evert Hedberg och mig själv. Såvitt jag förstår har denna motion behandlats mycket seriöst, med remiss och diskussioner med två av parterna – Sveriges Television AB och dess SIF-klubb. Man kan vidare förmoda att motionen också föranlett allvarliga förhandlingar mellan dessa båda parter.

En tredje part, som inte kommer till tals, är den allmänhet som skulle kunna få del av de program som sänds i olika delar av världen. Numera är svenskar utomlands en ganska vanlig företeelse. Där vistas de kortare eller längre tider, och under utlandsvistelsen är de beroende av meddelanden och nyheter från hemlandet.

I andra sammanhang räknar man med att ca 50 000 svenskar kontinuerligt befinner sig exempelvis på uppdrag för Sverige och då efterfrågar nyhetsprogram eller program som i övrigt sänds i Sverige – program som man emellertid förmenas att ta del av. Lagutskottet vill inte nu förordna lagstiftning på området, men avvisar inte helt den utväg som vi motionärer vill förordna.

Jag har inte något annat yrkande än utskottets. Jag vill dock framhålla att vi motionärer kommer att avvakta de förhandlingar som nu pågår.

Vi vill förutskicka att om förhandlingarna inte lyckas komma överens, så återkommer vi till riksdagen i lagstiftningsfrågan.

Utskottets hemställan bifölls.

7 § Studiestöd

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1980/81:22 om studiestöd (prop. 1980/81:100).

Anf. 113 RALF LINDSTRÖM (s):

Herr talman! "Vi får inte tumma på utbildningen." De orden använde en utbildningsfrågor tongivande centerpartist förra veckan – inte här i riksdagens talarstol utan på en stämma i mitt hemlän. Han fortsatte: "Kostnaden för utbildningsväsendet är en investering för framtiden mera än en konsumtion. Det gäller våra ungdomars framtid."

Jag instämmer helt i dessa uttalanden. Jag vågar också påstå att mitt parti instämmer, men det gör helt tydligt inte regeringspartierna och riksdagsmajoriteten.

Det tummas nu ganska vilt på utbildningen. Tjocka, fula "tummar" klämmer regeringen dit. På snart sagt alla områden i utbildningspolitiken drar man ner verksamheten, stryper åt. Även på det område som vi nu skall behandla, studiestödsområdet, "tummar" man betänkligt. Basbeloppsförändringen underminerar studiemedelssystemet. Studiemedlen blir mindre värda för var dag som går. Studiehjälpen, som samtliga riksdagspartier i uttalanden och i riksdagsarbetet de senaste åren sagt sig vilja prioritera, försämras nu i stället för att förbättras.

Studiestödsutredningen överlämnade i juni månad förra året ett väl genomarbetat betänkande med förslag på reformering av studiestödet till 16-19-åringar i gymnasial utbildning. Precis det hade regeringen beställt och även haft brådska med. Nu har snart ett år gått utan att regeringen ens skickat ut förslaget för sedvanlig remissbehandling. Nu ligger resultatet av utredningens omfattande kostnadskrävande arbete undanstuckett i någon byrålåda på utbildningsdepartementet. Där finns det risk för att det blir bortglömt och i vissa delar inaktuellt.

Skall det bli vanligt att man behandlar utredningsbetänkanden på det här viset i framtiden? I så fall kan utredningsväsendet verkligen ifrågasättas. Även vuxenstudiestödet blir för varje borgerligt regeringsår allt mindre värt.

Det är stora försämringar som man har lyckats genomföra under de fem år som gått sedan reformen infördes. Även i år krymper stödets värde genom att penningvärdeförsämringen tillåts slå igenom och genom andra åtgärder som jag skall visa på senare.

Till socialförsäkringsutskottets betänkande 1980/81:22 har vi socialdemokrater fogat fem reservationer. Utan att försämma budgetsituationen skulle bifall till de reservationerna förbättra den ekonomiska situationen för många studerande, förbättra för sådana studerande som bäst behöver bättre stöd.

På studiehjälpsområdet föreslår vi i reservation nr 1 att inackorderingstillägget höjs från 315 kr. per månad till 350 kr. per månad, att inkomstgränsen för inkomstprövat tillägg för ensamstående föräldrar och inkomstgränsen för det behovsprövade tillägget höjs i högre grad än vad regeringen föreslår.

Det inkomstprövade tillägget och det behovsprövade tillägget är de delar av studiehjälpen som direkt riktar sig till dem som har det svårast att finansiera sina barns gymnasiestudier, så det är helt stilenligt och konsekvent att den sittande regeringen och utskottsmajoriteten är särskilt snåla på dessa områden.

Det som möjligen förvånar är att centerpartiets ledamöter följer som i ledband. Tidigare har de åtminstone i tal sagt sig vilja slå vakt om dessa tillägg. Inackorderingstillägget har centerledamöter t. o. m. öppet slagits för före maktskiftet. Nu är det andra som bestämmer.

Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

I samband med behandlingen av studiehjälpen skall jag litet parentetiskt kommentera en detalj som regeringen tagit upp i budgetpropositionen.

1978/79 års riksdag beslutade efter ett förslag från folkpartiregeringen,

sedermera helt omarbetat av socialförsäkringsutskottet och dess kansli, om införandet av ändrade regler för återbetalningspliktiga medel till 18–19-åringar i gymnasial utbildning, vilka brutit sambandet med föräldrakonomin.

Förmodligen på grund av missförstånd har riksdagens beslut inte i alla avsnitt tolkats enligt utskottets intentioner. Intyg om att elev brutit sambandet med föräldrakonomin har vanligtvis skrivits av skolkamrat. Detta var inte meningen. Regeringen föreslår nu att CSN skall utvärdera reformen och föreslå förändringar.

Från socialdemokratiskt håll ansåg vi att det skulle ta onödigt lång tid att rätta till missförstånden på det sättet. Därför föreslog vi i vår motion omedelbara åtgärder. Utskottet har nu enats om de socialdemokratiska förslagen i detta avsnitt men föreslår ändå att motionen även på den här punkten skall formellt avslås.

Det här illustrerar ganska väl den borgerliga majoritetens dilemma i riksdagen. Från socialdemokratiskt håll är vi inte så värst besvikna över att vi får våra motioner formellt avslagna, när vi som här får våra idéer och förslag realistiskt behandlade och som en naturlig följd tillstyrkta. På det viset får riksdagen möjlighet att fatta ytterligare några kloka beslut trots nuvarande majoritetskonstellation.

Fortsätt gärna på den linjen!

På studiemedelsområdet föreslår vi omprioriteringar för att det relativt låga anslaget skall användas på bästa möjliga sätt.

Vi föreslår att äktamakeprövningen för beviljande av studiemedel återinförs och att tilläggsavgiften för kvarstående studiemedelsavgift höjs.

De medel som på det här viset ställs till förfogande vill vi bl. a. använda till att återställa basbeloppets tidigare värdebeständighet.

Den för studiemedelstagarna absolut viktigaste reformen f. n. är återställandet av basbeloppet. Jag har tidigare sagt i den här talarstolen och upprepar det: Med stor säkerhet är studiemedelstagarna de som mest känner av hur den ändrade basbeloppsberäkningen urholkar deras ekonomi och möjligheter att heltidsstudera. Det är hårt för pensionärerna, men jag tror att det känns hårdare för dem som studerar. Deras ekonomi tål helt enkelt inte sådana här påfrestningar.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Vuxenstudiestödet infördes 1975 för att i någon mån utjämna utbildningsklyftorna i vårt samhälle. Stödet skulle utgå till tidigare lågutbildade, som förvärvsarbetat före utbildningen. Stödet har kommit att användas främst av löntagare.

Helt i linje med vår nuvarande regerings högerprofil har den föreslagit och genomdrivit många försämringar av reformen under senare år. Jag skall ge några exempel.

Vuxenstudiestöden är skattepliktiga och inbringar extra skattemedel till stat och kommun. Dessa skattemedel betalades tidigare schablonmässigt tillbaka till vuxenstudiestödet – ett system som fungerade väl. Riksdagens majoritet beslutade förra året att dra tillbaka denna återbäring till

statskassan. Det betyder att över hundra miljoner per år nu går de vuxenstuderandes näsa förbi.

Ersättningar till elever i grundutbildning för vuxna, den s. k. analfabetiseringsundervisningen, utgick tidigare direkt ur budgeten. Nu tas dessa pengar, omkring 70 miljoner per år, ur vuxenutbildningsmedlen. Slutligen har den borgerliga regeringen infört betämmelser som innebär att utbildningsåtgärder för företagargorganisationer och för deras studieinformation bekostas av vuxenutbildningsmedlen – detta utan att egenföretagarna erlägger ett öre i avgift till de medlen.

Vi kräver nu från socialdemokratiskt håll i utskottet att även egenföretagare skall erlägga en något begränsad vuxenutbildningsavgift. Det förstärker fonden och är samtidigt en rättvisefråga.

Vi kräver vidare att timstudiestödet liksom timersättningen för grundutbildning för vuxna skall höjas till 35 kr. per timme och inkomstbidraget till 210 kr., och att medel skall beräknas för ett oförändrat antal dagstudiestöd, 16 000. Regeringen och utskottsmajoriteten föreslår 1 100 färre studiestöd. Vidare föreslår man att timstudiestödet skall utgå med endast 33 kr. och dagstudiestödet med 198 kr. per dag.

Jag yrkar bifall till reservation nr 3.

Hälsovården för högskolestuderande sköts nu huvudsakligen genom de studerandes egna organisationer. Till denna verksamhet utgår statsbidrag. Dessa statsbidrag har sedan verksamheten började i mitten på 1960-talet i stort sett följt kostnadsutvecklingen. Även på detta område får nu de studerande känna av den borgerliga regeringens svångremspolitik. Trots den höga inflationstakten föreslår man ingen höjning av dessa anslag. Man använder penningvärdeförsämringen till något slags naturlig sänkning av bidragen.

Den socialdemokratiska oppositionen i utskottet anser att de studerande är värda en bättre behandling och föreslår att bidragen till hälsovården höjs till 23 kr. per studerande intill ett antal av 10 000 och till 16 kr. per studerande för varje ytterligare. Det är en generell höjning på en krona per studerande.

De medel som studerandeorganisationerna disponerar till studerandehälsovården används både till den reguljära sjukvården och till förebyggande åtgärder. När man som nu årligen drar in på bidragen till hälsovården är det naturligtvis omöjligt att i någon större utsträckning dra ned kostnaderna på sjukvården. Det är så att säga fasta kostnader. Därför blir det den förebyggande vården som kommer i strykkläss.

Vad innefattas då i den förebyggande vården? Ja, det viktigaste inslaget i den vården är kampen mot droger, mot narkotikamissbruk och spritmissbruk. Det är alltså denna så oändligt viktiga verksamhet som den borgerliga regeringen och utskottsmajoriteten nu slår undan benen för.

Nog är det väl mer värt att satsa på kampen mot de här vidriga inslagen i vår välfärd än att t. ex. motsätta sig ett återinförande av äktamakeprovningen?

Jag yrkar bifall till reservation nr 4.

I reservation nr 5 föreslår vi konsekvensåtgärder i anslutning till reservationerna 1–4.

Herr talman! Jag yrkar alltså bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer som är fogade till utskottets betänkande.

Anf. 114 RAUL BLÜCHER (vpk):

Herr talman! Det finns en gammal föreställning om studenter som en grupp privilegierade människor med någonting av överklassfasoner, en bild som är välbekant för människor i min generation och äldre. Den finns också i lätt överdriven karikatyr i gamla skämttidningar och anekdoter om de rödnästa och feta överliggarna i Lund och Uppsala.

Nu torde det väl i och för sig vara uppenbart för alla att den bilden inte är giltig för dagens studenter. Men den som tar del av vad man i kanslihuset och inom utskottets borgerliga majoritet tänker i dag om studenternas sociala situation och noterar med vilken lätthet man hoppar förbi studenternas frågor hur de skall kunna betala hyror, matkostnader och allt annat på dagens studiemedel kan inte befria sig från misstanken att något av bilden av studenterna som en privilegierad grupp lever kvar och frodas bland de huvudsakligen medelålders politiker som har författat dessa texter.

Det gäller även något yngre borgerliga politiker, t. ex. bostadsministern Birgit Friggebo, som ju gjort sig beryktad bland landets studenter för ett yttrande inför Sveriges förenade studentkårer om att försämringarna av studiestödet mycket väl uppvägs av privilegiet att få studera. Där finns ju ändå ett medvetande om att de sociala och ekonomiska villkoren faktiskt har försämrats. Men i de debatter som har förts runt om i landet inför studentkårerna för drygt en vecka sedan har det varit ett kärt, återkommande tema hos regeringspartiernas företrädare att jämföra studenternas situation med vad man menar vara ännu sämre villkor för andra låglönegrupper.

Redan före de ytterligare urholkningar och försämringar av studiestödet som den väldisciplinerade borgerliga riksdagsmajoriteten om några minuter kommer att trumfa igenom med sin knappa majoritet lever dagens studenter på en standard långt under genomsnittet. Samtidigt drar de på sig stora skulder, som skall betalas ur framtida, eventuella arbetslöner. Det är som bekant också ovisst med arbetsutsikterna för stora grupper studerande i dag.

Försämringarna har redan inletts under de senaste åren. Studenterna har med all rätt krävt förbättrade studiemedel eller åtminstone ett återställande av tidigare värde, men de reala försämringarna har kommit i stället. Detta kan nu avläsas bl. a. i den åter ökande snedrekryteringen till högre studier. Det är fråga om en klart sjunkande andel studerande från arbetarhem. Vi är på väg långt bort från de stolta proklamationerna i slutet på 1960-talet, när reformarbetet siktade på en gradvis fortgående utveckling mot en framtida studielön.

I dag står endast vpk kvar vid kravet på ett studiestödssystem på sikt, där samhället skall bekosta den studerandes hela uppehälle under studietiden, alltså det gamla, tidigare brett stödda kravet på studielön. Vpk vidhåller det

kravet utan någon tillstymmelse till förlägenhet inför beskyllningar om opportunism. Vi gör det utifrån en annan samhällelig och ekonomisk grundsyn än övriga partier. Vi gör det inte i det kortsiktiga syftet att få så många som möjligt av studenterna att rösta på vpk i nästa val – vi tror inte över huvud taget på framgång med ett sådant taktiskt syfte.

Vi gör det därför att vi hoppas att studenterna själva skall vägra att fälla modet utan i stället ta kamp även i fortsättningen för sina krav. De studerandes protest mot en fortsatt politik på exportkapitalets villkor och mot folkflertalets intresse är lika berättigad som de arbetslösas protest, arbetarnas och tjänstemännens protester mot dyrtid och reallönesänkningar, hyresgästernas protest mot brant stigande hyror, kulturarbetarnas protest, de eftersatta regionernas folkliga protester, osv.

Nu urholkas basbeloppet genom att höjningar av indirekta skatter och energiprishöjningar skall räknas bort från kostnadsutvecklingen. Det kommer att innebära, med den nuvarande ekonomiska utvecklingen i landet, att studenterna får en ytterligare realförsämring på omkring 20 % under 1980-talet.

I en annan motion har vpk föreslagit en alternativ konstruktion av basbeloppet, en konstruktion som skulle undgå de här effekterna. Den kommer sannolikt också att avslås i likhet med de krav som vi har ställt i årets studiesociala motion, som ju avfärdas mycket knapphändigt i betänkandet. Ändå har vänsterpartiet kommunisterna i årets studiesociala motion tagit största möjliga hänsyn till att det i den närmast liggande statliga budgeten inte finns möjligheter att åstadkomma en snabb förbättring av studenternas villkor.

Vi har nöjt oss med att begära förslag till en reformering under 1980-talet, och vi har begärt frihet för den statliga studiestödsutredningen att föreslå reformer, om den finner att reformer är befogade. Men även dessa blygsamma krav anses tydligen alltför utmanande för det borgerligt styrda utskottet.

Jag vill till sist, herr talman, i detta sammanhang erinra om att vpk står kvar som det enda parti som motsätter sig, helt och tveklöst, att studielån i fortsättningen skall räknas som inkomst vid ansökan om bostadsbidrag. I olika paneldebatter inför studenterna har moderaternas företrädare nu gång på gång sagt sig i princip vara emot att lån skall betraktas som lön. Men principiella tveksamheter saknar värde, när man i praktiken trampar principerna under fötterna för att nå ekonomiska resultat. Och det är, herr talman, ekonomiska resultat som landets studerande får betala.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion 1628.

Anf. 115 NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Det är nog så, Raul Blücher, att studenter är en privilegierad grupp; jag tycker det. Jag tyckte det också i början av 1940-talet när jag tillbringade tre år i Lund. Men jag var inte privilegierad på det sättet att jag studerade på rika föräldrars bekostnad, för jag var ett av en fattig änkas fem barn, och jag var inte ensam om att ha det så.

Ungefär vid den tiden gjordes, tror jag, den första stora studiesociala utredningen i Sverige. Hör och häpna: den visade att av alla aktiva studenter i Lund i början av 1940-talet var det 7 % som studerade med hjälp av finansiering hemifrån, medan 93 % studerade med annan finansiering.

Det studiesociala systemet hade börjat införas. Jag minns att jag var en av dem som kämpade till sig ett av 13 tillgängliga s. k. naturastipendier – 13 fanns det per årgång. Det var början på det studiesociala systemet. Vi ansåg oss vara privilegierade. Finansieringen gick till på ett sätt – det är många som minns det – som påminner om en fråga som vi har uppe här i dag, nämligen den om jämnåriga som skriver intyg åt varandra, men den gången skrev vi på växlar och lån. Det var jämnåriga studentkamrater som skrev på åt varandra. Så finansierade vi våra studier. Jag gjorde det helt och hållet på det sättet, utom i fråga om det som statens naturastipendium gav. De andra fick ta den biten också. Men vi ansåg oss privilegierade, och vi var det. Det kommer alltid att förbli ett privilegium att få tillfälle till högre studier och utbildning, och det skall vi inte försöka sticka under stol med. Det är alltid så.

Det är lätt att i mycket hålla med Ralf Lindström i hans långa litania. Visst är det tråkigt att vi inte kan förbättra studiestödet. Det är inte bara centerpartiet av regeringspartierna som genom åren har yrkat på förbättringar som vi i dag inte vidhåller. Det har jag gjort, det har mitt parti gjort, det har nog alla partier gjort. Skillnaden mellan Ralf Lindström och mig är kanske bara den att jag har upptäckt att vi har ont om pengar i Sverige i dag. Det är den huvudsakliga motiveringen, att det ekonomiska läget inte medger – inte just nu i varje fall – nämnvärda förbättringar på det här området. Vi har inte dolt det, så egentligen är det inte så mycket att diskutera.

Nu säger Ralf Lindström, och det har han rätt i, att de socialdemokratiska förslagen i huvudsak är självfinansierande. Jag har inte räknat så där på kronan eller ens på tusenlappen, men det skulle inte förvåna mig, om det t. o. m. blir ett litet netto; jag tror nästan det. Det åstadkommer man emellertid genom att bokstavligen ta med den ena handen och ge med den andra. De förbättringar – i vissa fall inte obetydliga, i andra fall ganska marginella – som man vill genomföra vill man finansiera framför allt genom återinförande av äktamakeprövningen i studiemedelssystemet.

För några år sedan lyckades vi få bort äktamakeprövningen. Vi var väldigt många som betraktade det som en reform som verkligen var mogen att genomföras. Det var ett utslag av rimlighet och rättvisa. Nu sägs det i den socialdemokratiska agitationen att den förbättringen kan man vara av med, eftersom det ändå bara är de som är gifta med folk som tjänar 100 000 kr. och mer som har någon glädje av den. Om också så vore hjälper det inte, Ralf Lindström, för rättvisa och rimlighet kan inte göra halt vid 100 000 kr. Det hör liksom inte dit.

Men jag tvivlar faktiskt något på denna uppgift. Vi måste ha förvånansvärt många studenter som är gifta med människor med inkomster över 100 000 kr. för att vi på en återinförd äktamakeprövning skall kunna spara 30 milj. kr. Jag tvivlar på att det finns så många. Det må vara hur som helst med detta, för borttagandet av äktamakeprövningen är för oss en reform motiverad av

rimlighets- och rättviseskäl. Det går således inte att ta dessa pengar. Och har man väl bestämt sig för det – och det har vi – går det inte heller att i nuvarande läge finansiera de förbättringar som Ralf Lindström och andra har eftersträvat. Så enkelt är det.

Ralf Lindström tycker – om jag fattade honom rätt – att det är konstigt att en motion på en gång blir både tillstyrkt och avstyrkt. Han syftade på motion 920, där man tar upp det förhållandet att 18–19-åringar skriver intyg åt varandra. Det kan nog vara riktigt att motionen i sak är tillstyrkt och formellt avstyrkt. Men det beror på att den så att säga var bifallen redan innan den väcktes – och vi brukar inte bifalla motioner mer än en gång. Regeringen hade – och det står i propositionen – redan beslutat att vidta i stort sett de åtgärder som motionärerna kräver. Då kan vi inte gärna bifalla motionen en gång till.

Det finns en liten sak till som jag skall ta upp, och det är timstudiestödet. Skall det vara 30 kr., som Hans Nyhage, som om en stund kommer upp i talarstolen, vill? Skall det vara 33 kr., som regeringen och utskottsmajoriteten vill? Eller skall det vara 35 kr. i timmen, som Ralf Lindström och hans partivänner vill? Detta kan man säkert resonera om. Motiveringen för att vi inte har gått ännu högre än de 33 kr. vi nu föreslår är kanske framför allt att det ter sig litet egendomligt att icke så få människor skall ha bättre betalt när de är lediga från jobbet än när de jobbar. Men på denna punkt känner jag mig ganska trygg. Vi kommer säkert att om en stund av Hans Nyhage få höra att stödet är alldeles för högt, och vi har av Ralf Lindström hört att det är alldeles för lågt. Vi har då i alla fall hamnat på rätt nivå i mitten. Det kan alltid vara något att trösta sig med.

Herr talman! Jag yrkar bifall till socialförsäkringsutskottets hemställan på alla punkter.

Anf. 116 RAUL BLÜCHER (vpk) replik:

Herr talman! Det är möjligt att Nils Carlshamre och jag, om vi resonerar vidare på tu man hand utanför kammaren, skulle kunna bli överens om att tillgången till högre studier i vissa fall är ett privilegium. Det beror helt och hållet på vad man talar om och på vad man vill kalla för privilegier. I ett globalt perspektiv, i en värld med omfattande analfabetism, är det över huvud taget ett privilegium att leva i ett land där alla får gå i skola, där alla lär sig läsa och skriva.

Även i ett svenskt perspektiv kan det anses vara ett privilegium att ha växt upp i en studievänlig miljö, i ett hem med studietradition, eftersom man då har det bättre förspant när man påbörjar högre studier. Självfallet finns det sådana privilegier som är icke-ekonomiska. Men Nils Carlshamre vill väl ändå inte påstå att det – socialt och ekonomiskt betraktat – var ett privilegium att på 1940-talet leva som växelryttare eller att det i dag är ett privilegium att leva på magra studiemedel. Det är ju ändå inget privilegium, och jag tror inte att det är riktigt så Nils Carlshamre menar.

Jag vill ställa ytterligare frågor till Nils Carlshamre i hans egenskap av företrädare för det största regeringspartiet. I dagens läge har vi alltså en svår

ekonomisk situation, men hur ser det ut för framtiden? Vilka är era framtidsperspektiv? Ser ni i förlängningen någon ljusning? Arbetar ni politiskt för sådana förändringar, sådana framsteg i det svenska samhället att vi skall få välfärden tillbaka? Har ni några mål i den vägen, eller har ni över huvud taget inte några framtidsperspektiv? Skall vi kunna genomföra reformer i framtiden, eller har marknadsekonomi, det ekonomiska system som ni i många sammanhang så varmt förordar, totalt misslyckats med att ge oss någon välfärd?

Anf. 117 RALF LINDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Herr Carlshamre säger att studenter är privilegierade, och det håller jag med om. De har väl varit det i större utsträckning tidigare, därför att vi har ändå kunnat ordna det så att många fler har möjlighet att studera nu. Tidigare var det ju nästan bara de som hade föräldrar som hade det gott ställt som kunde studera. Det kunde naturligtvis finnas någon enstaka som visade att det gick ändå. Men det har alltså blivit bättre.

Nils Carlshamre håller med mig om att förslagen i detta betänkande är dåliga. Han säger att det beror på det ekonomiska läget och att jag tydligen inte förstår det. Samtidigt säger han att vi från socialdemokratiskt håll bevisar att vi har förstått det ekonomiska läget, genom att våra förslag inte kommer att kosta statskassan något extra. Han säger att det t. o. m. skulle bli litet pengar över, och det tackar vi för.

Vad vi har föreslagit är ju att man prioriterar på ett helt annat sätt. Vi vill inte satsa de små medel som finns på dem som har det bättre i samhället. Vi vill satsa de medlen där de behövs bäst. Det sade jag i mitt förra inlägg, så det borde Nils Carlshamre vara medveten om.

Nils Carlshamre säger att vi tar med ena handen och ger med den andra. Det är riktigt. Vi vill ta från dem som genom den upphävda äktamakeprövningen nu har möjlighet att ta ut studiemedel – och har gjort det i ganska stor utsträckning. Det gäller dem som är gifta med någon som tjänar 100 000 kr. eller mer, kanske 200 000–400 000 kr. De tar ut studiemedel för att det är ekonomiskt riktigt att göra det. Det är mycket låg ränta på studiemedlen, f. n. 3,2 %. Man kan helt enkelt tjäna på att ta ut studiemedlen fast man inte behöver dem, och jag förmodar att många gör det.

Nils Carlshamre tvivlar på att vi skulle tjäna 30 milj. kr. på att återinföra äktamakeprövningen. Men den siffran har vi tagit ur regeringens tidigare proposition. Jag står inte för den siffran, men jag hoppas att Nils Carlshamre tror på regeringen i det fallet.

När det gäller rätten till återbetalningspliktiga studiemedel för 18–19-åringar, sade Nils Carlshamre att vår motion hade bifallits innan den väcktes. Men regeringen har inte det förslag som vi har, utan regeringen har i propositionen sagt att CSN har fått i uppdrag att utreda denna reforms effekter och att föreslå eventuella åtgärder.

Slutligen vill jag säga att hela detta betänkande har en anda som är helt motsatt Robin Hoods – man tar från de fattiga och ger till de rika.

Anf. 118 NILS CARLSHAMRE (m) replik:

Herr talman! I de här två replikerna framkom ingenting nytt som jag anser mig behöva kommentera. Men Raul Blücher ställde en rak fråga till mig, och jag skall ge ett rakt svar.

Raul Blücher frågar om regeringen och regeringspartierna vill arbeta för en bättre framtid. Herr talman! Svaret är ja.

Anf. 119 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! I motion 1621 har jag begärt att reglerna för timstudiestödet skall ses över, att beloppet för detta stöd skall utgöra 30 kr., dvs. en sänkning med 3 kr. i jämförelse med nuvarande belopp, samt att bidraget för uppsökande verksamhet på arbetsplatserna och till utbildning av fackliga studieorganisatörer skall minskas med 20 % i förhållande till vad som nu gäller och som föreslås i budgetpropositionen.

Timstudiestödet utgår f. n. främst till arbetstagare som under arbetstid deltar i s. k. prioriterad studiecirkel och utgör ersättning för förlorad arbetsförtjänst. Beloppet överstiger i åtskilliga fall den avtalsenliga lönen. Detta är t. ex. normalfallet i den hårt krisdrabbade tekoindustrin. Det kan därför vara direkt ekonomiskt lönande för den enskilde att delta i studiecirkel under arbetstid och erhålla timstudiestöd. Det finns åtskilliga exempel som tyder på att det är den direkta timförtjänsten, ofta på flera kronor, som varit avgörande för deltagandet i studierna och alltså inte studierna som sådana. Detta kan rimligen inte vara lagens mening.

Det finns också exempel på hur samma människor är ut och år in deltar i studiecirkelverksamhet på arbetstid, trots att de uppenbarligen haft möjlighet att bedriva sina studier på fritiden. Detta måste vara helt i strid mot lagens avsikt. Det primära i en anställning måste vara att arbetsuppgifterna genomförs. Det må vara hur trivsamt som helst att studera under arbetstiden – arbetet skall likväl gå före och störningarna på arbetsplatsen undvikas så långt möjligt. Timstudiestödet skall definitivt inte kunna utnyttjas som inkomstkälla.

Det finns alltså all anledning att ägna timstudiestödets belopp en noggrann uppmärksamhet. Redan de av mig föreslagna 30 kronorna är i många fall ett för högt belopp. Så mycket mer gäller detta då givetvis propositionens förslag om 33 kr. och i än högre grad socialdemokraternas förslag om 35 kr. Socialförsäkringsutskottet har tyvärr inte ansett sig kunna stödja det i motionen framlagda förslaget utan tillstyrker yrkandet i propositionen.

Genom sitt ställningstagande säger utskottet därtill nej till en besparing om nära 7 milj. kr., vilket är allvarligt i en tid då det verkligen är angeläget att hålla kostnaderna nere. Motsvarande gäller också för utskottets hemställen beträffande anslaget till den uppsökande verksamheten m. m., där utskottet inte vill medverka till den av mig föreslagna besparingen på mer än 5 milj. kr. Utskottets enda motivering är att de för anslaget tillgängliga medlen bör användas för sitt ändamål. Motiveringen är anmärkningsvärd! Det är ju just på de områden, där det går att spara, som vi måste göra det för att kunna komma till rätta med svårigheterna i samhällsekonomin.

Till den uppsökande verksamheten har under de senaste åren utgått mycket kraftigt uppräknade anslag. Uppräkningen har varit avsevärt mycket större än på snart sagt något annat område. Det är enligt min mening hög tid att tänka om när det gäller det våldsamma penningutflödet på det här området.

Vad slutligen gäller begäran i motionen om att reglerna för timstudiestödet bör prövas om så hänvisar utskottet till att utbildningsministern anför att dessa bestämmelser skall ses över och att det ankommer på regeringen eller av denna anvisad myndighet att meddela de föreskrifter som behövs. Det hade naturligtvis varit tacknämligt om socialförsäkringsutskottet haft några egna synpunkter att anföra i detta hänseende. Utskottets ledamöter kan ju inte gärna vara ovetande om den på sina håll mycket vidlyftiga tolkningen av bestämmelserna och det missbruk som enligt min mening därmed uppstår. Det krävs därför en mycket klarare precisering av vilka studier det här skall vara fråga om än vad som f. n. är fallet. Vi har varken samhällsekonomiskt eller företagsekonomiskt råd med att det under arbetstid bedrivs studiecirk- lar med ett i sammanhanget ovidkommande ämnesinnehåll.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till motion 1621, yrkandena 3, 4 och 5.

I detta anförande instämde Wiggo Komstedt (m).

Mom. 7 och 10 (studiehjälp)

Utskottets hemställan bifölls med 146 röster mot 145 för reservation 1 av Sven Aspling m. fl.

Mom. 11, 14 och 15 (studiemedel)

Utskottets hemställan bifölls med 160 röster mot 131 för reservation 2 av Sven Aspling m. fl.

Mom. 16, 18 och 23–28 (vuxenstudiestöd och timersättning vid grundut- bildning för vuxna)

Utskottets hemställan bifölls med 146 röster mot 145 för reservation 3 av Sven Aspling m. fl.

Mom. 17

Utskottets hemställan, som ställdes mot motion 1621 av Hans Nyhage m. fl. i motsvarande del, bifölls med acklamation.

Mom. 19

Utskottets hemställan, som ställdes mot motion 1621 av Hans Nyhage m. fl. i motsvarande del, bifölls med acklamation.

Mom. 30 (hälso- och sjukvård för studerande)

Utskottets hemställan bifölls med 146 röster mot 145 för reservation 4 av Sven Aspling m. fl.

Mom. 32 (reformerings av det studiesociala systemet)

Utskottets hemställan bifölls med 274 röster mot 17 för motion 1628 av
Lars Werner m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Nr 117

Torsdagen den
9 april 1981

Anslag till försäkringsrätter, m. m.

8 § Anslag till försäkringsrätter, m. m.

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1980/81:24 om anslag till myndigheter inom socialförsäkringsområdet (prop. 1980/81:100).

Anf. 120 TREDJE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Anf. 121 BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! Situationen vid landets försäkringsrätter är fortfarande ytterst allvarlig. Trots förstärkning i fjol har någon nedgång i ärendebalansen vid försäkringsrätterna inte skett. Med den nuvarande utvecklingen räknar man med att målbalansen vid kommande årsskifte uppgår till ca 30 000 ärenden, och klagandenas väntetid för ett ärende blir mellan två och ett halvt och tre år. Ur bl. a. rättssäkerhetssynpunkt är detta helt oacceptabelt, vilket också justitieombudsmannen helt nyligen har framhållit i ett granskningsprotokoll. De försäkrade får vänta i flera år på definitivt besked i sina försäkringsärenden. Många hamnar i en ytterst svår ekonomisk situation genom att ersättningen utgör den enda inkomst de har att förlita sig på. Det är särskilt allvarligt när det gäller arbetsskador, eftersom rättspraxis inte utvecklas i den omfattning som är nödvändig för att försäkringskassorna skall kunna fatta sina beslut snabbare än vad som nu är fallet.

I den socialdemokratiska motionen 248 som väckts av Anna-Greta Skantz m. fl. återkommer vi med ett förslag från i fjol om att en ny försäkringsrätt bör inrättas i Malmö. Enligt vår mening finns det starka motiv bakom det förslaget. Den kraftiga ökningen av antalet mål till försäkringsrätten för Södra Sverige utgör tillräckligt skäl för att förlägga en ny försäkringsrätt till Malmö. Befolkningsunderlaget enbart för Skåne och Blekinge, ca 1,2 miljoner invånare, är tillräckligt för att motivera en försäkringsrätt. Närheten till medicinsk sakkunskap och till juridisk fakultet i Lund har också sin betydelse när det gäller att rekrytera personal till en ny försäkringsrätt.

Åtgärder bör redan nu vidtas för att söka komma till rätta med ärendebalansen vid försäkringsrätterna. Den av oss socialdemokrater förordade medelsförstärkningen på 3 milj. kr. bör inte utnyttjas så att nya fasta tjänster och avdelningar inrättas, utan så att det främst blir fråga om

Torsdagen den
9 april 1981

Anslag till försäkringsrätter, m. m.

tillfälliga förstärkningar. Enligt vår mening bör man inom regeringskansliet ha en sådan planering vid utbyggnaden av de befintliga försäkringsrätterna att man bevarar möjligheten att föra samman en del av resurserna inom organisationen till en ny försäkringsrätt i Malmö. Regeringen bör, såsom vi har framfört i vår reservation, återkomma med förslag härom vid nästa riksmöte. I den socialdemokratiska reservationen tillgodoses också de önskemål som har framförts av Hans Petersson i Röstånga.

Enligt vad jag kan finna reagerar även den borgerliga utskottsmajoriteten mot de stora ärendebalanserna i försäkringsrätterna. Man säger följande i betänkandet:

”Mot denna bakgrund” – här avses de mycket långa väntetiderna – ”är det enligt utskottets uppfattning oundgängligen nödvändigt att åtgärder vidtas för att söka komma till rätta med de i flera avseenden otillfredsställande förhållandena vid försäkringsrätterna.” Det konstaterande som den borgerliga utskottsmajoriteten gör är helt riktigt. Men man följer inte upp det uttalandet med någon förstärkning av domstolarna, och det är naturligtvis en brist. Som läget är i dag bara förvärras situationen om man inte ingriper i tid och föreslår nödvändiga åtgärder.

I detta betänkande behandlas även anslag till riksförsäkringsverket och försäkringskassorna för deras handhavande av socialförsäkringssystemet. I anslutning till detta finns det två socialdemokratiska reservationer med förslag om att verket och kassorna ur delpensionsfonden skall erhålla ersättning för administrationen av delpensioneringen. Enligt riksförsäkringsverkets rapport uppgår kostnaderna för verket till 4 milj. kr. per år och för försäkringskassorna till 25 milj. kr. per år. Det är naturligtvis, som vi ser det, rimligt att pengar tas ur fonden för administrationen av delpensioneringen.

Majoriteten avstyrker detta förslag med hänvisning till att delpensionsfonden har ett betydande underskott. Det är ett svagt argument. Man måste naturligtvis betala för att verket och kassorna sköter om denna pensionsförsäkring, och frågan om fondens underskott får lösas i sitt sammanhang.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Anf. 122 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Ett yrkande som hör till vår arbetsmiljömotion behandlas i det här betänkandet. Det gäller vårt krav att resurser skall tillskapas så att arbetsskadeanmälda kan få besked inom rimlig tid, i normalfallet tre månader.

Arbetsskadeförsäkringen innebar vissa förbättringar jämfört med tidigare. Men det verkliga utfallet av lagen är, som vi påpekar i motionen, svårt att överblicka, trots att det har gått 3 1/2 år sedan dess ikraftträdande. Det beror på den stora ärendebelastningen vid både försäkringskassorna och riksför-

säkringsverket. Dessutom måste man före många beslut först avvakta prejudicerande utslag. Det innebär att den högsta instansen försenar ärendehantering.

De här svårigheterna kunde ha förutsetts när lagen antogs. Men det är också typiskt för den borgerliga regeringens nonchalans och kallsinnighet mot dem som drabbats av sjukdomar – de arbetande – att låta dem vänta på sin rättmätiga ersättning. Förseningarna innebär att de som drabbas av cancersjukdomar och andra dödliga sjukdomar kanske aldrig får sin ersättning under livstiden. Oklarhet i ersättningsfrågorna försenar också rehabiliteringen.

Om regeringen och myndigheterna såg de arbetandes hälsa och rättigheter som en förstahandsfråga skulle förseningar behöva uppstå i systemet, utan då skulle man rätta till dem. Åtgärder har nu vidtagits alltför sent. De ersättningsberättigade har rätt att kräva besked inom rimlig tid, och den har vi satt till tre månader.

Jag har tittat i betänkandet och trott att det skulle komma något radikalt grepp. Men det hänvisas bara till den stora belastningen och till att det finns kommittéer som arbetar med frågan och tänker lägga fram vissa förslag. Och den stora förevändning man döljer ointresset med är naturligtvis det svåra budgetläget – att det inte finns några resurser. Det kommer inte att bli några förslag av avgörande betydelse – det kan man läsa mellan raderna, eller också sägs det rent ut. Det betyder att man gör den värderingen att de som skadas skall få vänta lika länge i fortsättningen.

Den motion som jag företräder här, som har nummer 1477, avfärdas på en rad utan någon närmare argumentation – några ytterligare förstärkningar skall man inte kosta på sig. Men på de arbetsskadades vägnar vill jag ändå markera att det är viktigt att i framtiden verkligen ta i och skapa de resurser som behövs. Därför yrkar jag bifall till den vpk-motion som behandlas i det här betänkandet.

Anf. 123 NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Det råder ingen oenighet om att belastningen och därmed ärendebalanserna vid försäkringsrätterna, och även i kassorna och i försäkringsöverdomstolen, är bekymmersamma. Utskottet har tagit mycket allvarligt på detta. Vi har haft hearing i utskottet med försäkringsdomstolskommittén, vi har varit och tittat på verksamheten uppe i Norrland och vi har hållit på länge med detta. På den punkten råder således ingen oenighet.

Möjligen skall man säga att när Lars-Ove Hagberg talar kan det kanske låta ännu litet värre än det är – jag tror inte det var meningen. När han säger att de arbetsskadade kan få vänta i årtal på sin ersättning och vill dra ner den tiden till högst tre månader, så är det riktigt. Men vi skall komma ihåg att det de väntar på är beskedet om deras skada skall betraktas som arbetsskada eller som vanlig sjukdom. Det är i alla fall inte alla pengarna de väntar på – då vore det ännu värre. Jag tror inte Lars-Ove Hagberg avsåg att det skulle låta så, men det är kanske bäst att vi kompletterar det, så att inte någon som är mindre kunnig kan fara vilse.

Torsdagen den
9 april 1981

Anslag till försäkringsrätter, m. m.

Trots att vi alltså är överens om det besvärliga i situationen har vi stannat vid olika slutsatser, olika förslag. Utskottsmajoriteten har inte funnit skäl att nu – jag betonar det lilla ordet nu – föreslå någon materiell förstärkning av de existerande försäkringsrätterna eller att någon ny inrättas. Det finns flera skäl för det. Ett, som för mig är väldigt allvarligt, är att problemet trots allt måste ligga någon annanstans också.

Vem som helst kan räkna ut i huvudet att om vi skall uppnå det mål som uppställdes i vpk-motionen, att klara alla besked i arbetsskadeärenden på tre månader, kräver detta en mångdubbling – jag vågar inte gissa hur många gånger – av antalet försäkringsrätter och en ofantlig upprustning över hela fältet, så stor att troligen inte enbart penningtillgången skulle sätta gränsen, utan också andra resurser, som säkert inte skulle räcka till en snabb utbyggnad av den storleksordningen. När det är så, beror detta troligen på att vi behöver en uppdimensionering av de här organen i alla instanser.

Men det måste också bero på att frekvensen överklaganden är för stor. Det skall man ta allvarligt på. För om väldigt många inte åtnöjes, som termen lär lyda, med besked i första instans i sådana ärenden, måste det någonstans vara något fel. Antingen är lagen och de förordningar man har att hålla sig till oklara eller på annat sätt illa formulerade, eller också är handläggningsrutinerna inte bra, eller också är det något grundläggande fel när det gäller förtroendet mellan myndighet och allmänhet i det här fallet. Inte för att jag kan ange det i siffror, men jag är alldeles säker på att om vi skulle få en överklagandefrekvens av allmänna domstolars domar som kom i närheten av den överklagandefrekvens som gäller försäkringsärendena, skulle hovrätten och högsta domstolen för länge sedan ha brutit samman totalt.

Man måste tänka över om man kan närma sig problemet från detta håll. Jag åsytar faktiskt inte att vi skall schablonisera och förenkla eller eftersätta rättssäkerheten, men det är ändå så i ett rättssamhälle att om man inte har förtroende för, inte litar på utslagen i första instans i så väldigt många fall som det här handlar om, då måste man fråga sig om man inte skall börja undersöka saken från den sidan också.

Det har funnits och finns motioner som närmar sig problemet från det hållet och som kan bli aktuella i annat sammanhang. För ett år sedan beslöt riksdagen om en viss förstärkning av försäkringsrätterna. Det har skett en sådan, och jag tror t. o. m. jag vågar säga att den håller på att ske. Den har knappast hunnit få full verkan, för det är under innevarande budgetår som det har ställts medel till förfogande för en förstärkning, och det tar ju som bekant sin tid – i synnerhet i en i övrigt nästan ny organisation – att få allt att fungera. Vi vill alltså gärna se hur långt man kommer med det. Så är vi lovade besked och förslag från försäkringsdomstolskommittén under början av detta år. Det skall inte dröja länge. Något måste man kunna hämta även där.

Av dessa skäl har utskottsmajoriteten sagt sig: Nu rekommenderar vi inte vare sig någon ny försäkringsrätt eller ytterligare medel för förstärkning av de befintliga, utan vi vill vänta litet grand och se. Men vi är verkligen beredda att komma tillbaka till den här frågan, eftersom det inte kan få fortsätta att se ut

på det sätt som det nu gör. Det är vi alltså helt överens om.

Även i de kanske något mindre frågorna om ersättning från delpensionsfonden dels till riksförsäkringsverket, dels till försäkringskassorna har majoriteten föreslagit avslag på motionerna. Vi vill närmast se dessa frågor som bokföringsfrågor, där reservanterna föreslår att man på ena sidan skall tillgodoräkna riksförsäkringsverket ersättning från delpensionsfonden och att man å andra sidan skall räkna ner anslaget i budgeten med lika stort belopp – det är därför som jag kallar det för en bokföringsfråga. Man kan undra om det är rätta ögonblicket att belasta delpensionsfonden med ytterligare utgifter just nu, när vi vet att den fonden dras med ett stort underskott. Det sades här att problemet med det underskottet bör lösas på annat sätt. Det ligger något i det, men i väntan på den lösningen är det kanske ändå onödigt att ytterligare förvärra situationen. Riksförsäkringsverket lider såvitt jag vet icke någon överhängande nöd. Beträffande försäkringskassorna föreslås ju endast att det skall komma ett förslag från regeringen. Problemet följs, och det lär väl komma ett förslag endera dagen, så det behövs inte något beslut om det.

Jag yrkar, herr talman, bifall till socialförsäkringsutskottets hemställan på alla punkter.

Anf. 124 BÖRJE NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag känner i stort sett igen argumentationen från i fjol, då man också sade att man skulle vänta och se. Vi vet ju hur det är: situationen vid försäkringsrätterna har förvärrats. Jag tycker att man tar alltför lätt på läget där.

Nils Carlshamre sade att utskottsmajoriteten har tagit allvarligt på problemet, att man både har tittat och hört. Men då borde man väl ha kommit i kontakt med den svåra situationen och dragit de riktiga slutsatserna, och det måste ju leda till att man förstärker försäkringsrätterna ordentligt.

Det kan inte vara realistiskt att enbart lita till försäkringsdomstolskommitténs arbete, vilket Nils Carlshamre tydligen gör. Enligt statsrådets direktiv skall kommitténs förslag rymmas inom ramen för tillgängliga resurser, som det heter. Men då blir det ingen riktig lösning på frågan, utan då får vi ha kvar de långa väntetiderna.

Det är klart att man kan göra förenklingar i rutinerna, och det kan kommittén säkert också komma fram till vid sin översyn, men ytterst handlar det om att det behövs ökade resurser. Det behövs förstärkningar i försäkringsrätterna, och man måste ta ansvaret för att bygga ut dem så att de fungerar.

Nils Carlshamre sade att det är för många överklagningar och att detta måste vara fel. Nu är det emellertid på det sättet att många människor vill ha sin försäkringsfråga prövad i försäkringsrätterna, och då måste det ju också finnas en organisation för detta. Det kan man inte smita ifrån, utan det är samhällets ansvar att döma fullt ut och att pröva ärendena.

De frågor som försäkringsrätterna handlägger är ändå ganska viktiga, och

Torsdagen den
9 april 1981

Anslag till försäkringsrätter, m. m.

det är viktigt att de får en snabb behandling: försäkringsrätterna har ju att avgöra ersättningar som har mycket stor betydelse för enskilda människor. Det handlar om handikappersättning, vårdbidrag, sjukbidrag, förtidspensioner och ersättningar för arbetsskador. Många människor är för sin försörjning beroende av dessa bidrag. Jag tycker det är beklagligt att man tar alltför lätt på den här frågan. Det är viktigt att människorna får sina ersättningar snabbt – de är naturligtvis i en svår situation. Läget i dag är inte hållbart.

Anf. 125 ANNA-GRETA SKANTZ (s):

Herr talman! Bara några kommentarer till målbalansen vid försäkringsrätterna.

Den 31 december 1979 var målbalansen 16 629 ärenden, och den 31 december 1980 var den 23 672 ärenden. Antalet icke avgjorda ärenden ökade således under 1980 med 7 043. Under första kvartalet i år har målbalansen ökat med 1 711, och den är nu 25 383. Denna utveckling är enligt min uppfattning helt otillfredsställande.

Börje Nilsson har här redogjort för konsekvenserna för de försäkrade, så jag skall inte upprepa dem. Det är emellertid inte bara de försäkrade som är oroliga, utan det är också de som arbetar vid försäkringskassorna och försäkringsrätterna.

I ett program i Radio Malmöhus den 12 februari i år gav chefen för södra försäkringsrätten uttryck för den oro han känner. Han var bekymrad över att antalet icke avgjorda ärenden bara ökar. I vart femte ärende ändras beslutet i försäkringsrätten, jämfört med det beslut som försäkringskassorna fattat. Oftast är det då de försäkrade som får rätt. Denna femtedel måste alltså vänta upp till tre år innan de äntligen får sina pengar och tillerkänns sin rätt. Med en målbalans på 25 383 ärenden finns det en risk att försäkrade kommer att få vänta ännu längre. Sedan i höstas arbetar en kommitté – försäkringsdomstolskommittén – som har att se över försäkringsrätternas arbete. Denna kommitté lär bara ha rätt att föreslå åtgärder som inte kostar pengar.

Enligt uppgifter i massmedia skulle kommittén kunna tänka sig att föreslå att rätten att överklaga vissa mindre ärenden begränsas, att bara *en* jurist får döma – i varje fall inte tre, som i dag är fallet. Jag hoppas att dessa uppgifter är helt felaktiga.

Enmansavgöranden i försäkringsrätterna förefaller mig otänkbart. De långa handläggningstiderna vid försäkringsrätterna måste förkortas, men det får inte ske på ett sådant sätt att rättssäkerheten äventyras.

Den oro jag känner inför kommande förändringar har ytterligare förstärkts sedan jag tagit del av proposition 154 angående ändrade arbetsformer i högsta domstolen.

De förslag som försäkringsdomstolskommittén lär fundera över påminner om de förslag som framläggs i regeringens proposition. Det kan vara en tillfällighet, men i så fall en olycklig sådan.

Jag avvaktar med stort intresse försäkringsdomstolskommitténs förslag, som jag hoppas kommer mycket snart.

I motion 1492 av Hans Petersson i Röstånga m. fl. hemställs att riksdagen uttalar att om någon ny avdelning av försäkringsdomstolen planeras skall den lokaliseras till Malmö.

Jag hoppas att Hans Petersson i den kommande voteringen röstar för den socialdemokratiska reservationen. Med tanke på innehållet i reservanternas skrivning tror jag inte att det skall vara någon svårighet.

Jag yrkar bifall till de socialdemokratiska reservationerna.

Anf. 126 NILS CARLSHAMRE (m) replik:

Herr talman! De siffror som Anna-Greta Skantz nämnde och som finns angivna i utskottets betänkande är både skrämmande och intressanta. Det är riktigt att ärendebalanserna vid försäkringsrätterna ökade med ungefär 7 000 mål förra året samtidigt som ungefär 9 000 mål avgjordes.

En slutsats som man dess värre kan dra av detta är att även om vi hade haft en hel försäkringsrätt till, exempelvis i Malmö, så skulle bara en mycket liten del av den balansökningen ha kunnat undvikas. Jag gissar att vi då skulle ha haft en ökning av balansen med 5 000 i stället för med 7 000 mål under 1980.

Den höjning av anslaget som föreslås i reservationen räcker inte på långt när till en ny försäkringsrätt – vad man kan åstadkomma med de pengarna är väl en avdelning eller två. Dessutom skulle man bara nagga balansen i den yttersta kanten. Därmed inte sagt att man skall låta det bästa vara det godas fiende, att man skall låta bli att göra det man kan göra, därför att man inte kan göra allt vad man vill – det är som sagt inte det jag menar. Jag vill bara anföra detta som ytterligare stöd för tanken att man faktiskt måste angripa frågan också från ett annat håll. Jag tror inte att vi någonsin kan så att säga bygga ikapp den här bristen genom att enbart öka domstolsresurserna.

Det är så att arbetsskadeförsäkringen här spelar en väldigt stor roll – inte därför att den typen av mål är det dominerande antalet mål; det är de inte. Andra typer av mål är tillsammans fler än arbetsskademålen. Men enligt samstämmiga vittnesmål tar arbetsskademål mycket lång tid att handlägga. De är svåra att utreda och tar därför lång tid. Det är därför – jag har sagt det tidigare – som vi måste våga titta på det här problemet från ett annat håll. Vi måste undersöka om det går att göra någonting åt själva regelsystemet, så att det blir lättare att fatta det första beslutet, att motivera det så klart och skapa ett sådant förtroende att vi undviker den enorma frekvens av överklaganden som vi har i dag.

Anf. 127 ANNA-GRETA SKANTZ (s) replik:

Herr talman! Jag kände oro när jag läste regeringens proposition beträffande ändrade arbetsformer i Högsta domstolen. Och när jag nu lyssnar på herr Carlshamre blir jag ännu mer orolig, för jag tycker mig kunna ana att herr Carlshamre känner viss sympati för tanken att man – precis som försäkringsdomstolskommittén tydligen gör – skulle kunna begränsa rätten att överklaga besluten i vissa mindre ärenden. Jag tycker det skulle vara mycket olyckligt. Jag kan inte inse att det är fel att de försäkrade överklagar

Nr 117

Torsdagen den
9 april 1981

Anslag till försäkringsrätter, m. m.

försäkringskassornas beslut. Tvärtom. Om de försäkrade inte är nöjda med besluten uppmanas de att överklaga. Det ligger i tiden så att säga att människor är måna om att få sin rätt.

Jag tror att herr Carlshamre har erfarenhet från Sveriges Radio och radionämnden. Precis samma tendens finns där – man får fler och fler anmälningar. Det är väl en naturlig utveckling också när det gäller försäkringsrätterna.

Jag tycker inte att man skall nonchalera den förbättring som det skulle innebära, om ärendebalansen kunde minskas med 2 000 ärenden. Det hade faktiskt betytt väldigt mycket och hade kunnat vara till god hjälp för försäkringskassorna, när de t. ex. skall ta ställning till och behandla ärenden som gäller arbetsskador. Jag hoppas att regeringen inte skall gå på linjen att begränsa den enskildes rätt att överklaga beslut, om han så önskar.

Anf. 128 NILS CARLSHAMRE (m) replik:

Herr talman! Nej, jag vill inte vara med om att begränsa den enskildes rätt att överklaga. Men jag skulle vilja undersöka den enskildes behov av att överklaga.

Anf. 129 ANNA-GRETA SKANTZ (s) replik:

Herr talman! Jag kan mycket väl hålla med herr Carlshamre om det, men den borgerliga regeringen har sannerligen inte gjort det lättare för människorna att förstå lagen om allmän försäkring eller föräldraförsäkringen. Är det något som är svårt för den enskilde så är det att t. ex. tyda föräldraförsäkringens bestämmelser. Man skulle säkerligen kunna peka också på andra lagar och bestämmelser.

Anf. 130 HANS PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Det är möjligt att socialdemokraterna gör en riktig bedömning när det gäller behovet av ytterligare en försäkringsdomstol i vårt land. Jag är medveten om de besvärligheter som finns. De har ju omtalats här i kväll. De finns även omtalade i betänkandet. Vi är naturligtvis alla medvetna om att problemen på något sätt måste lösas, men hur de skall lösas kan åtminstone inte jag ge något klart besked om. Men man har ju tillsatt en kommitté, försäkringsdomstolskommittén, som skall framlägga ett förslag. Jag föreställer mig att problemen, när förslaget kommer, är noga penetrerade. Då kan vi som inte är så väl insatta möjligtvis ta ställning till det.

Tillsammans med några partikamrater har jag under den allmänna motionstiden väckt en motion, som rör sysselsättningsläget i Malmöhus län. I den motionen diskuterar vi också en eventuell ny avdelning av försäkringsdomstolen. Om den avdelningen kommer till stånd menar vi att den bör förläggas till Malmö. Riksdagen har ju i varje fall hittills inte varit särskilt generös när det gäller att lokalisera statlig förvaltning till den delen av vårt land. Det förslag som vi presenterar i motionen gäller alltså ett principuttalande, ett uttalande om att nästa försäkringsdomstol – om och när den blir aktuell – skall förläggas till Malmö. Vi tar alltså i motionen inte ställning till

själva behovet som sådant. Det kan vi inte bedöma, och dessutom pågår det en utredning. Men om det, efter sedvanlig prövning av utredningen och av regeringen, väcks förslag om en ny avdelning av försäkringsdomstolen bör den alltså förläggas till Malmö – det vill jag poängtera.

Jag beklagar att det inte blir något principuttalande. Jag har gått igenom utskottsbetänkande och reservation, och oavsett vad man röster på blir inte resultatet något principuttalande. Jag avser därför att rösta för utskottsmajoritetens hemställan.

Anf. 131 BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! Det som händer nu är att Hans Petersson i Röstånga tydligt överger sin motion. Det är i och för sig inte överraskande. Det händer mycket ofta numera i detta hus. Men skall det vara någon mening med att motionera måste man fullfölja sin tanke och stödja den vid behandlingen i kammaren.

Nu säger Hans Petersson att han kräver ett principuttalande, och det finns i reservation 1. Om han läser längst ner på s. 11 kan han finna att det där står att man bör bevara möjligheten att föra samman en del av resurserna inom organisationen till en ny försäkringsrätt i Malmö. Det är ett principuttalande om att en ny försäkringsrätt bör förläggas till Malmö. Och det riktiga är naturligtvis att Hans Petersson röstar för reservation 1 om han vill fullfölja sin motion.

Anf. 132 HANS PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Jag vill mycket starkt betona att jag inte överger motionen. Det finns inte något yrkande för denna motion som sådan – det står i den socialdemokratiska reservationen att riksdagen skall ge regeringen till känna att en ny försäkringsrätt skall lokaliseras till Malmö och att regeringen bör återkomma med förslag härom till nästa riksmöte. Jag tycker att det är ganska viktigt att man här liksom i andra sammanhang väntar till dess en utredning lägger fram sitt förslag – i synnerhet eftersom detta utredningsförslag aviseras till i år, och ganska tidigt på året.

Anf. 133 BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! Hans Petersson i Röstånga är som jag ser det illa ute. Det han kräver finns, som jag sade tidigare, i reservationen. Det riktiga för Hans Petersson måste, som jag ser det, vara att stödja reservationen. Där finns ett krav på att en ny försäkringsrätt skall förläggas till Malmö. Och detta är ett principuttalande.

Punkt 1

Utskottets hemställan bifölls.

Nr 117

Torsdagen den
9 april 1981

*Vissa åtgärder
för handikappade*

Punkt 2

Mom. 1 och 2 (förstärkningar av försäkringsrätterna)

Utskottets hemställan bifölls med 144 röster mot 143 för reservation 1 av
Sven Aspling m. fl.

Mom. 3 (handläggningstider)

Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 15 för utskottets
hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1477 av
Lars Werner m. fl.

Punkt 3 (ersättning från delpensionsfonden till riksförsäkringsverket)

Utskottets hemställan bifölls med 144 röster mot 143 för reservation 2 av
Sven Aspling m. fl.

Punkt 4

Mom. 2 (ersättning från delpensionsfonden till försäkringskassorna)

Utskottets hemställan bifölls med 144 röster mot 143 för reservation 3 av
Sven Aspling m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

9 § Vissa åtgärder för handikappade

Föredrogs socialutskottets betänkande 1980/81:17 om vissa åtgärder för
handikappade, m. m. (prop. 1980/81:100).

Anf. 134 ANDRE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga
punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas
beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Anf. 135 GÖRAN KARLSSON (s):

Herr talman! 1981 är det internationella handikappåret, det år då man
hoppas att regeringar och andra skall visa de handikappade att de inte är
någon bortglömd grupp och att de har stöd av statsmakterna i strävandena att
tillgodose sina intressen.

De handikappade har länge fått nöja sig med att betrakta sina önskningar
som något av en dröm. De har fått finna sig i att på avstånd betrakta hur andra
nått välstånd, medan de handikappade själva inte fått del av allt detta, i varje
fall inte någon större del.

På 1960-talet och i början av 1970-talet kan man ändå säga att framstegen
började komma även för de handikappade. Det väckte förhoppningar hos
denna grupp, framtidstron började infinna sig. Färdtjänsten och den sociala
hemhjälpen skapades, bostäder och arbeten kom till. Det såg ut som om de

handikappade äntligen skulle bli något så när jämställda med övriga medborgare.

Men valutgången 1976 förde en ny regim till makten – en regim bestående av tre partier, som vart för sig förklarat att de skulle visa att de sociala landvinningar som gjorts skulle bevaras och de handikappade och andra bli ännu bättre tillgodosedda än vad socialdemokratien hade lyckats med.

Det var ingen måtta på det välstånd som skulle komma över gamla Sveriges folk, bara man blev av med den förhatliga socialdemokratiska regeringen. Skatterna skulle sänkas, inflationen skulle halveras, priserna skulle hållas i schack, om bara de borgerliga med sina ekonomiska teorier fick folkets förtroende i valet.

Rundgång kallade moderatledaren den fördelningspolitik som hade lett till att de handikappade hade börjat få det litet lättare och började tro på framtiden.

Det gick att sänka skatterna om bara viljan fanns, hette det. Vi har fått sänkta statsskatter – främst för de välbeställda. Men vi har fått massor av höjda skatter i stället. Det påstås att vi under Gösta Bohmans tid i ekonomidepartementet har begåvats med höjda skatter i ett 60-tal fall. Och framför allt: Vi har fått ett sämre samhälle för dem som behöver samhällets hjälp och stöd. Det var många – även handikappade – som lurades av de borgerligas fagra tal. I dag ser vi vad deras politik är värd.

Under Tage Erlanders sista regeringsår talade vi om det starka samhället, ett samhälle som skulle göra det möjligt för de eftersatta grupperna – handikappade och andra – att få del av det välstånd som samhällsutvecklingen medförde.

1960-talet och första hälften av 1970-talet var också en tid som betydde mängder av reformer, alla i syfte att förbättra tillvaron för de grupper jag talar om.

Många förstod kanske inte att uppskatta vad som verkligen skedde. Men nu, när vi kommit in i en annan tid, vet man vad man förlorade när socialdemokratien – tillfälligtvis, hoppas jag – drevs bort från regeringsmakten.

Det fagra talet om skattesänkning från moderaterna och folkpartiet och om att ingen statsrådspost var så angelägen att man dagtingade med sitt samvete från centern visade sig vara av noll och intet värde den dag då de satte sig ner för att regera tillsammans.

Det är bl. a. de handikappade som får sitta emellan. Det är bl. a. de som får ta stötarna då pensionerna försämras genom manipulationer med basbeloppet. Nästa gång kan det vara fråga om försämrad färdtjänst eller om något annat som de borgerliga vill försämra. Att något kan förbättras för den grupp jag talar om kan man inte hoppas på så länge de tres gång står för beslutet.

I dag – handikappåret 1981 – skall riksdagen besluta om vissa åtgärder för handikappade. Det gäller anslagen till deras organisationer, det gäller bidragen till färdtjänsten, det gäller frågan om de flerhandikappades

Torsdagen den
9 april 1981

*Vissa åtgärder
för handikappade*

utbildning och det gäller frågan om tillgång till dagstidningar för de synskadade.

De borgerliga i socialutskottet säger nej till de socialdemokratiska kraven, främst till förslaget om tidningar till de synskadade men också till de högre anslag vi velat ha till organisationerna och de flerhandikappade.

Mot den borgerliga utskottsmajoritetens förslag har vi reserverat oss. Det rör sig om bara ett tiotal miljoner – pengar som ter sig futtiga i den miljardrullning som regeringen bedriver.

Nog är det en märklig regering vi har, som ger 30 % skattesänkning för den som har pengar och kan flytta över dem från ett bankkonto till ett annat, medan man inte ens kan höja anslagen till de handikappades organisationer så att de räcker till att täcka inflationens härjningar.

Men det är som sagt inte så förfärligt mycket pengar som skiljer regeringspartierna och socialdemokraterna åt, sammanlagt ca 10 miljoner. Man kan fråga: Är inte handikappsaken värd de 10 miljonerna mer i kostnader? Hade det inte på detta område – det gäller ändå dem som har det besvärligast i samhället – varit värt att ge ett offer över blockgränserna?

Behöver allt bestämmas i kanslihuset? Finns det inte det minsta manöverutrymme i utskotten? Har folkpartiets och centerns folk blivit helt paralyserade av moderaterna? Ja, det verkar så. De som är svagast, de som inte har mäktiga organisationer att falla tillbaka på, de får nöja sig med vad regeringen ger dem i nådegåvor.

Det är inte de 10 miljonerna som är det väsentligaste. Det som är värt långt mer är viljan, solidariteten, gesten.

Jag vet att det är kärvt med vår ekonomi, att sötebrödsdagarna är förbi och att den tiden är borta när vi kunde bevilja oss förmåner av olika slag. Men jag vet också att det är en bjudande plikt att vi ställer oss på de svagas sida när snålblåsten sätter in, när regeringen är gniden och när riksdagsmajoriteten med en rösts övervikt är beredd att göra allt vad en i övrigt splittrad regering bestämt.

Arma land som vanstyrs på detta sätt! Arma land, som inte har råd att räkna en hjälpande hand, inte har råd – eller viljan – att ge de synskadade samma rättighet som vi övriga har: att kunna läsa en dagstidning eller att ha tillgång till en barntidning. Det är ett svalg befast mellan det Sverige som var 1976 och det vi har 1981.

Denna utveckling har skett på knappa fem år. De som drev fram denna utveckling har anledning att ångra sig. Det blev inte så lyckosamt med regimskiftet som de trodde som sade: Låt dem försöka, de kan ju inte hinna förstöra något på kort tid.

Hur blev det? Jag behöver bara ställa den frågan. Svaret är givet. Trådar blir till maskor och väv. Vägen utför har börjat. När lavinen väl har satts i rörelse, kommer det att gå snabbare och snabbare. Vad som från början var en tendens blir snart nog en levande realitet.

Att kunna ta del av dagstidningar, böcker och andra skrifter är självklarheter för de flesta människor. Det tillhör våra grundläggande fri- och rättigheter. Denna rättighet förmenas dock många av landets handikap-

pade, inte därför att deras egen förmåga att förstå och tillgodogöra sig information är bristfällig, utan därför att så gott som all information och samhällsdebatt är anpassad efter människor som ser och hör bra och som rör sig obehindrat.

Yttrande- och informationsfriheten är starkt rotad i svenskt rättsmedvetande och garanterad i grundlagen. I vårt land är dagstidningarna en viktig bärare av dessa rättigheter. De har ett särskilt ansvar när det gäller att informera och engagera människor i samhällsfrågor, stimulera till kulturellt engagemang osv.

Dagstidningar är viktiga för opinionsbildningen och nödvändiga för att den demokratiska processen skall fungera. Den som inte har tillgång till dagliga tidningar hamnar utanför i samhället. Synskadade har i dag inte tillgång till dagstidningar, förutom ett par ingående i en försöksverksamhet. Av denna försöksverksamhet framgår klart att det går att tekniskt framställa en redigerad version av den tryckta tidningen som väl motsvarar de krav synskadade ställer på en dagstidning.

Den borgerliga regeringen har förhalat ärendet och undvikit att fatta beslut i denna för synskadade så viktiga fråga.

De synskadades riksförbund har redan gjort en utvärdering av försöksverksamheten, och utredningsmannen kan därför koncentrera sig på att lägga fram förslag i finansieringsfrågan. Allt talar för att finansieringen bör ske i form av ett särskilt presstö.

I avvaktan på att beslut kan fattas av riksdagen om ett permanent stöd till tidningar för synskadade bör den pågående försöksverksamheten permanentas och utvidgas.

Vi socialdemokrater vill anvisa 7 milj. kr. till denna verksamhet. Det behövs inte någon mer utvärdering. Vi vet att man kan göra dagstidningskassetter eller på annat sätt översätta det skrivna språket. Det är inte kunskap som fattas. Det är något värre. Det är en politisk vilja som saknas. Nog skulle vi ha kunnat sätta oss ned och precisera ett gemensamt utskottskrav i detta avseende. Det är beklagligt att det inte gick.

Nu nödgas vi reservera oss mot beslutet i utskottet. Det fattas tyvärr en röst i riksdagen för oss. Jag vågar väl inte heller tro att någon borgerlig ledamot skall ändra sig och stödja vårt förslag.

Men nog är det ett fattigdomsbevis – ett demokratiskt fattigdomsbevis – att man inte har velat visa större hänsyn till de synskadade. De får komma i kläm i borgerlighetens Sverige 1981 – det år då det är internationellt handikappår.

Den nuvarande socialministern, och för all del även sjukvårdsministern, går till historien som den som började försämla tillvaron för de handikappade. Två f. d. socialministrar har deltagit i utskottets arbete och sagt nej till de synskadades berättigade krav. Det är illavarslande för framtiden om de borgerliga skall fortsätta att ha majoritet i riksdagen.

Ett blygsamt förslag om ca 100 000 kr. till de synskadades barntidning avstyrktes också. Om den saken skall Lena Öhrsvik tala närmare.

Beträffande färdtjänsten skrev utskottet 1979/80 att de kommuner som har

*Vissa åtgärder
för handikappade*

mindre välutvecklad färdtjänst även i fortsättningen får utrymme att utveckla denna verksamhet. En annan viktig detalj var att färdtjänsten skall tillhandahållas de personer som har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand eller med allmänna kommunikationer.

Socialutskottets ställningstagande innebar att man förutsatte att statsbidragsreglerna skulle få den utformningen att man uppnår en minimistandard i hela landet.

Vi förutsätter i vår reservation att man vid utvärderingen av de nya bidragsreglerna särskilt uppmärksammar i vad mån reglerna lett till denna effekt.

I fråga om handikappanslaget har vi begärt 2 milj. kr. mer än regeringen. Förslaget från regeringen att öka anslaget till handikapporganisationerna med 3 % betyder i själva verket att organisationsstödet genom inflationen minskas med hela 10 %.

Skatteskalan kan regeringen indexreglera. Men stödja de handikappades organisationer på samma sätt, det kan man inte.

Man mäter med olika mått. De som mycket har vill man ge mera. De sämst ställda skall hållas nere. Så har högerpolitiken alltid fungerat. Hur länge skall folkpartiet och centern följa med i den utvecklingen?

Slutligen skall jag säga ett par ord om de flerhandikappades situation. Det gäller de svagaste bland de svaga.

Här har vi i avvaktan på den utredning som pågår velat höja anslaget till styrelsen för vårdartjänst med 1 milj. kr. för insatser till kommuner och landsting i enlighet med omsorgskommitténs förslag. Men även i detta avseende har vårt förslag mötts av kalla handen.

Regeringen och socialutskottets majoritet har sagt nej. Det var deras insatser under handikappåret 1981.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de fyra socialdemokratiska reservationerna.

Anf. 136 EIVOR MARKLUND (vpk):

Herr talman! FN:s generalförsamling beslutade för fyra år sedan att 1981 skulle bli det år då medlemsländerna på olika sätt skulle uppmärksamma den situation 450 miljoner handikappade runt om i världen befinner sig i. Detta internationella handikappår – som också Göran Karlsson hänvisade till – genomförs under parollen Full delaktighet och jämlikhet. Det skulle uppamma till krafttag för att förbättra läget för de handikappade. Handikapporganisationerna arbetar själva mycket aktivt för att utnyttja de möjligheter som proklamerandet av ett särskilt handikappår ger. De har noterat som positivt att regeringen har medverkat till att ett allsidigt sammansatt beredningsorgan har kommit till stånd och att man har utlovat ett handikappprogram till slutet av året.

Men redan när årets budget presenterades påvisade HCK – Handikappförbundens centralkommitté – att de delar i budgeten som rör de handikappade visar på reformstopp och att regeringen därmed inte handlar enligt de beslut som den själv har varit med om i FN.

Det betänkande från socialutskottet som vi nu behandlar följer samma linje. Så gott som på samtliga punkter gör utskottets majoritet skrivningar som andas en allmän vilja att leva upp till handikappårets stolta devis, men när det kommer till konkreta ställningstaganden är orden kärvare. Då handlar det uteslutande om ekonomi.

Detta framgår redan av utskottets behandling av vår motion 1643, där vi begär att bilstödskommittén skall få tilläggsdirektiv för att utreda möjligheterna att genom en utbyggd färdtjänst klara de rörelsehindrades behov av transportmöjligheter. I det stycket hänvisar utskottet till att statsrådet Elisabet Holm har uttalat att avsikten är att ge bilstödskommittén tilläggsdirektiv att utreda frågan om specialfordon för personer som inte kan använda sig av färdtjänstens standardfordon. Utskottet utgår från att kommittén utan dröjsmål skall få sådana direktiv eller att frågan utreds i annan ordning. Och därmed anses vår motion besvarad i viss del.

Men så kommer det här med ekonomin. Eftersom vårt yrkande innefattar *mer* än endast specialfordon så kan inte utskottet med hänsyn till risken för ökade kostnader för stat eller kommun biträda krav på att färdtjänstens vidareutveckling utreds. Vi ha alltså inte begärt någon ny utredning utan bara att den sittande bilstödskommittén får den uppgiften. Vi finner de nya regler som utskottet hänvisar till mycket oklart formulerade, och vi anser inte att de i och för sig ger några garantier för att ens människor med svåra rörelsehandikapp blir tillgodosedda. Vpk anser det nödvändigt att överväga alla möjligheter för att komma vidare på vägen att ge alla som så behöver en väl utbyggd färdtjänst.

Eftersom den socialdemokratiska reservationen på denna punkt utöver frågan om specialfordon även tar upp frågan om en fastlagd minimistandard för färdtjänsten nöjer jag mig för dagen med att yrka bifall till reservation nr 1 vid punkten 2, D 2.

Beträffande krav i vpk-motionen 1088 om ytterligare medel till styrelsen för vårdartjänst för projekt i landsting och kommuner enligt förslag som omsorgskommittén har presenterat gör utskottet det lätt för sig. Man åberopar förslag i propositionen som man ser som en utökning av resurserna för flerhandikappade, och man vill avvakta omsorgskommitténs slutbetänkande.

Detta med resursökning har vi bemött redan i motionen, som har väckts just för att påtala att regeringen endast i ett avseende tillmötesgår omsorgskommittén, vilken i sitt betänkande om flerhandikappade har förordat en hel rad insatser som kan bli av betydelse för dessa starkt utsatta grupper. Regeringen beviljar nämligen handikapprörelsen 2 milj. kr. för särskilda insatser bland flerhandikappade. Men man avvisar det samordnings- och samrådsorgan som förordats av utredningen för att få ett effektivare arbete till stånd bland flerhandikappade. Vi menar att ett sådant organ har betydelse för att insatserna skall bli bättre, och vi anser att styrelsen för vårdartjänst till att börja med skall handlägga dessa frågor. Därför behöver detta organ först 2 milj. kr. för projekt i landsting och kommuner, just så som omsorgskommittén själv föreslår. Inte behöver man vänta på

slutbetänkande för att ta ställning till detta. I fråga om projektmedel föreslår socialdemokraterna i sin reservation hälften så mycket som vi, men eftersom socialdemokraterna ändå i högre grad än utskottsmajoriteten tar hänsyn till omsorgskommitténs förslag, kommer vi att i en andra omröstning stödja reservationen. Jag yrkar dock, herr talman, bifall till vpk-motionen 1088, yrkande 2 i här tillämplig del.

Den fråga som på handikappområdet kanske har varit mest uppmärksamrad under senare tid är den att dagspressen skall göras tillgänglig även för synskadade. Och uppmärksamheten är berättigad. I landet finns i dag ca 150 dagliga tidningar, 200 veckotidningar och dessutom tidskrifter, böcker och en mängd annat informations- och upplysningsmaterial. Detta är också nödvändigt, och det råder en ganska stor samstämmighet om att människorna skall få information och kunskap om vad som händer i samhället, som de också enligt lag är berättigade till.

Men så finns det i samhället en stor grupp, som är nästan helt utestängd från den information som ges med hjälp av det tryckta ordet och även nära nog helt saknar möjlighet att vara med i samhällsdebatten, eftersom gruppen inte kan ta del av det som står i tidningar och annat tryckt material – alltså trots att informations- och tryckfriheten för alla är fastställd i grundlagen.

Många minns säkert att kulturministern under förra vårens arbetsmarknadskonflikt hotade med lagstiftning mot strejker som kunde hindra tidningsutgivning. Men när de synskadade åberopar rätten att ta del av det tryckta ordet, då handlar det mer om ekonomi än om människors rättigheter.

I vpk:s motion 1980/81:254 har vi tagit fasta på det här med att man på ansvarigt håll kryper bakom det "pressade ekonomiska läget", inte därför att vi accepterar resonemanget, men för att visa regeringen att man inte behöver stoppa inför sådana hinder. Vi har alltså föreslagit en höjning av reklamskatten, för att med det som en sådan höjning skulle inbringa kunna finansiera utgivning av dagstidningar åt synskadade.

Huvudsaken för oss har här varit att slutligt lösa frågan om att tillgodose de synskadades berättigade krav på tillgång till dagspress, och valfri dagspress, under förhållanden som inte onödigtvis skiljer sig från vad som gäller för oss andra medborgare. Vi betraktar inte alls vårt förslag som oupplösligt knutet till frågan om höjning av reklamskatten. Vi är också öppna för andra förslag till finansiering. Men vi har framställt vårt finansieringsförslag, därför att vi vill bli av med den numera sedvanliga hänvisningen till det statsfinansiella läget, som vi i det här sammanhanget betraktar som ett skenargument. Vi delar inte de borgerliga partiernas uppfattning att en stor grupp människors deltagande i det sociala och politiska livet skall kunna hindras av ekonomiska skäl, i varje fall inte så länge det är fullt möjligt att presentera inte bara en, utan flera finansieringslösningar.

Från socialdemokratiskt håll har man, sin vana trogen skulle jag vilja säga, lagt fram ett kompromissförslag. Det förslaget innebär ingen lösning av frågan. Det innebär bara att en försöksverksamhet kan permanentas och utvidgas till att omfatta ytterligare några tidningar. Vi anser alltså inte att det

socialdemokratiska förslaget är särskilt bra, eftersom det lämnar huvudfrågan olöst. Det är emellertid avsevärt bättre än regeringens och utskottsmajoritetens ställningstagande. Därför kommer vi också i detta fall att stödja den socialdemokratiska reservationen i andra hand, och vi gör det också i förhoppningen om att de borgerliga ledamöter som har motionerat i frågan är beredda att stå för sina åsikter den här gången.

Herr talman! Jag yrkar bifall också till vpk-motionen 254.

Anf. 137 LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Det finns f. n. en enda taltidning för barn, och det är tidningen Småfolket. Den riskerar nedläggning om man inte får ytterligare resurser för nästa budgetår. Det gäller inga miljoner utan 170 000 kr.

Under två år har särskilda projektpengar utgått för den här verksamheten. Synskadades riksförbund har begärt att medel skall anvisas under anslaget för ersättningstidningar fr. o. m. den 1 juli. Detta anslag har räknats upp med 150 000 mot begärda 488 000, dvs. 11 %, vilket knappt täcker inflationen, än mindre ger utrymme för denna nya produkt. Att ta bort någon annan av de få tidningar som de synskadade har till sitt förfogande är, tycker jag, för mycket begärt.

Försöksverksamheten med taltidning för barn har pågått sedan 1979 med statliga medel. Man gjorde först olika försökstidningar med material från flera barntidningar, främst Småfolket och Kamratposten, båda mycket välgjorda barntidningar med intressant läsning, korsord och möjlighet för läsarna att själva medverka.

Läsarna, 6–12 år gamla, och deras föräldrar hade sedan möjlighet att lämna synpunkter och önskemål om hur de ville ha verksamheten utformad. Reaktionerna visade att man ville ha en "hel" tidning, en tidning som gav en läsupplevelse som liknade den som deras seende kamrater fick.

Man ville inte ha en handikapptidning som var speciellt hopplöskad för synskadade. Det var viktigt med den gemenskap som kom av att kunna prata med kompiserna som läst samma tidning. Därför ville man att taltidningen skulle omfatta svartskriftstidningens samtliga nummer. Likaså ville man ha svartskriftstidningen parallellt med kassetter för att andra i familjen skulle kunna dela läsoplevelsen eller därför att man hade synrester som kunde komplettera läsningen. Önskemål framkom också om särskild redigering för synskadade utvecklingsstörda barn.

Året därpå, alltså 1980/81, gjorde man därför ett avgränsat försök med en tidning. Denna har getts ut i två upplagor, en med tio nummer och en extra lättläst med fem nummer. För nästa år planerade man att också kunna ge ut Kamratposten på detta sätt, och man begärde pengar till båda tidningarna. Regeringen vill inte satsa på någon av dem.

Vi reservanter vill åtminstone se till att vi förhindrar nedläggning av den tidning som redan finns. Tidningen har blivit en succé bland barnen. Upplagan är ca 600 samt 200 i den språkförenklade versionen.

Vi socialdemokrater är beredda att anslå de 170 000 kr. som krävs för

*Vissa åtgärder
för handikappade*

*Vissa åtgärder
för handikappade*

tidningens fortlevnad. Det kan inte betraktas som någon lyx för ett land att hålla sig med *en* tidning för synskadade barn.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 138 RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Utskottets ordförande Göran Karlsson började sitt anförande med att säga att 1981 är det år då handikappade skall bli uppmärksammade av regering och andra. Det är riktigt, men jag vill säga att det inte bara är fråga om att göra insatser det här året. Jag ser handikappåret som mycket viktigt på det sättet att det skall väcka till insikt om de handikappades problem och att vi i fortsättningen, när vi fattar beslut i samhällsplanering osv., skall ha dessa frågor med i bilden. Därigenom skall vi kunna göra det bättre för de handikappade. Det gäller bearbetning av attityderna, det gäller boendemiljö och bostad, undervisning och utbildning, arbete och mer av medmänsklighet i vårt samhälle. Det är mycket som inryms i detta. Sedan gick Göran Karlsson tillbaka till 1976 och sade att det då kom en ny regim som lovade väldigt mycket, men att de handikappade nu har all anledning att känna sig lurade. Jag måste säga att jag tycker att man har rätt att ställa litet högre krav i fråga om sanningsenlighet när det gäller socialutskottets ordförande. Om Göran Karlsson tar fram budgetpropositionens bil. 8 som avser socialdepartementet och läser på s. 4, så skall han finna i en tabell över utgifterna, som är uppdelade på Sjukvård och sjukförsäkring, Äldre och handikappade, Barnfamiljer och Övrigt, att summan för dessa utgifter 1976 var 81 miljarder. 1981, alltså fem år senare, har summan fördubblats till 163 miljarder. Med hänsyn tagen till inflationen innebär detta en ökning i fast penningvärde med 37 %: Räknat i andel av bruttonationalprodukten innebär detta en ökning från 25 % år 1976 till 29 % år 1981.

Dessa siffror måste väl ändå Göran Karlsson som ordförande i utskottet känna till. Med dem faller Göran Karlssons tal platt till marken.

Vi kan också se på socialhuvudtiteln. När jag trädde till för fem år sedan var den mellan 25 och 30 miljarder. Om Göran Karlsson studerar siffrorna för socialhuvudtiteln kan han konstatera att den 1980/81 upptog ett belopp på över 60 miljarder.

Detta säger väl ändå litet om hur situationen verkligen är. Jag tycker att Göran Karlsson skulle hålla sig för god för att tala om social nedrustning och om att människor har blivit grundlurade. Han bör i varje fall inte göra det från denna talarstol, men om han vill göra det på socialdemokratiska möten, så må det stå honom fritt.

För att sedan fortsätta med anslaget för bidrag till handikapporganisationerna vill jag säga att under den långa tid som socialdemokraterna regerade nådde de i fråga om det anslaget upp till 5,5 miljoner. Under den tid vi haft icke-socialistisk regering har summan femdubblats och är nu uppe i drygt 27 miljoner. Det har skett en ökning med drygt 2,7 miljoner sedan förra året.

Jag tycker att de här siffrorna säger ganska mycket, Göran Karlsson.

När det sedan gäller de olika reservationerna vill jag säga att vi har

diskuterat de frågor som tagits upp där för att komma fram till en uppgörelse, men det gick inte, utan det skulle avges reservationer. Den första reservationen gäller specialfordon inom färdtjänsten, och när det gäller den frågan har vi – som också Eivor Marklund framhöll – klart hänvisat till statsrådet Elisabet Holms uttalande i riksdagen, att bilstödskommittén skulle få tilläggsdirektiv. Vi har också sagt att utskottet utgår från att regeringen utan dröjsmål utfärdar tilläggsdirektiv till bilstödskommittén eller fattar beslut om att frågan skall utredas i annan ordning. Jag tycker att det aktuella motionsyrkandet därmed är väl tillgodosett.

När det gäller färdtjänsten i övrigt vill jag i likhet med utskottet hänvisa till socialtjänstlagens 10 §. Där står:

”Socialnämnden bör genom hjälp i hemmet, färdtjänst eller annan service underlätta för den enskilde att bo hemma och ha kontakter med andra.

Nämnden bör även i övrigt tillhandahålla sociala tjänster genom rådgivningsbyråer, socialcentraler och liknande, social jour eller annan därmed jämförlig verksamhet.

Nämnden kan utse en särskild person (kontaktperson) eller en familj med uppgift att hjälpa den enskilde och hans närmaste i personliga angelägenheter, om den enskilde begär eller samtycker till det.” Det är vad vi varit överens om tidigare när vi beslutade om socialtjänsten. Att sedan gå ner och detaljreglera har vi också varit överens om att vi inte skall göra. Vi har också sagt i utskottet: ”Enligt utskottets mening är det av vikt att man vid utvärderingen av de nya bidragsreglerna särskilt uppmärksammar i vad mån reglerna lett till en sådan effekt”, dvs. en sådan effekt som vi hade avsett.

Beträffande insatser för flerhandikappade har vi hänvisat till de ökade resurser som förslås i propositionen och till det kommande slutbetänkandet från omsorgskommittén och sagt att vi tycker att det är tillräckligt vid detta tillfälle. Därför avstyrker vi motionsyrkandet om ytterligare medel.

När det sedan gäller tidningarna är jag mycket förvånad över det angrepp som Göran Karlsson gör. Han säger att det beträffande tidningarna för blinda är ett svalg befäst mellan 1976 och 1981. Men det fanns ju inga sådana här tidningar under den socialdemokratiska regeringstiden! Jag hade under min tid som socialminister glädjen att bevilja bidrag från allmänna arvsfonden till försöksverksamhet med sådana här tidningar, bl. a. en i mitt län, nämligen Kronobergaren. Verksamheten har slagit ganska väl ut, och vi har nu sagt att vi bör avvakta den utredning som görs av den utredare som regeringen tillsatt. Denne har fått i uppdrag att, som vi skriver i betänkandet, ”skyndsamt utvärdera försök med olika former av distribution av innehållet i dagstidningar till synskadade och att därvid belysa vissa problem som berörs i utredningsdirektiven. Utredaren bör belysa försöksverksamhetens omfattning och effekter i olika avseenden, problem som varit förbundna med densamma samt kostnaderna för de olika försöken.” Detta anser vi skall komma fram, och vi har också uttalat att det är mycket viktigt att få en lösning av den här frågan.

Beträffande taltidningar för barn, som Lena Öhrsvik tog upp, har vi

*Vissa åtgärder
för handikappade*

påpekat att det föreslås en uppräknig av stödet till tidskriftsutgivning med 150 000 kr. och sagt att man får prioritera inom den ramen.

Herr talman! Med de här kommentarerna ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 139 GÖRAN KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Om man skulle tro Rune Gustavsson skulle det vara väl beställt med allt – då skulle nådens sol skina över de handikappade, och då skulle det inte gå någon nöd på dem. Nej, det går inte att föra ett så enkelt resonemang som Rune Gustavsson gjorde.

Rune Gustavsson begärde av mig att jag skulle hålla mig till sanningen. Men jag vågar stå för vad jag sagt om den borgerliga regeringens försök att försämra det för de handikappade. Ta t. ex. vad beslutet om basbeloppet förra hösten betyder. Det betyder i längden att exempelvis pensionerna för handikappade och andra kommer att urholkas.

Rune Gustavsson slår sig för sitt bröst och säger: Tänk vad vi har gjort mycket på de här åren. Jag skall gärna säga att under de första åren då regeringen Fälldin satt gjordes det en hel del också för handikappade. Men vad som nu skiner igenom är den snålhet, för att inte säga gnidighet, som regeringen och utskottsmajoriteten visar.

Rune Gustavsson talade om färdtjänsten och vad utskottsmajoritetens förslag innebär. Men utskottsmajoriteten har också skrivit att "då stor restriktivitet måste iakttas då det gäller att initiera utredningar som är ägnade att leda till ökade kostnader för stat eller kommun kan utskottet inte tillstyrka motion 1980/81:1643". Vad innebär det i klartext? Jo, helt enkelt att man vill gardera sig så att man inte får ökade utgifter för den här viktiga saken. Jag förstår att man kan ha delade meningar om en och annan färdtjänstresa, men lägg märke till vad vi har sagt – att de handikappade, de sämst ställda, de som har svårt att förflytta sig, inte får sättas i stryckklass så att man fördärvar färdtjänsten på det sättet.

När det gäller anslaget till den här organisationen gjorde Rune Gustavsson stort nummer av att han varit med om att höja anslaget. Jag kan säga på samma sätt som jag sade förut, att det de första åren varit en höjning. Men, Rune Gustavsson, i år har det beviljats ett anslag som är 10 % sämre på grund av den urholkning som sker genom inflationen. Det är inte så underligt att ni har höjt anslagen över huvud taget, för ni har fört en politik som lett till en inflation i vårt land på 15 % vissa år. Det är alltså inte egendomligt om en del anslag har följt med, men i det här fallet har anslaget sannerligen inte följt med.

Anf. 140 LENA ÖHRSVIK (s) replik:

Herr talman! Rune Gustavsson hänvisar till resonemanget i utskottsberäkningen om att det får ankomma på SRF att inom ramen för de medel som ställs till förbundets disposition göra erforderliga omprioriteringar. Då vill jag fråga: Vilken annan tidning är det man skall dra in, om man vill klara den här barntidningen?

Man hade begärt pengar till fyra taltidningar för vuxna och två för barn samt fem tidningar på punktskrift. Nu fick man inte pengar till allt det man hade begärt. Den ökning som Rune Gustavsson talar om var 11 %, och det täcker knappt inflationen. Än mindre finns det plats för en barntidning som det tidigare har utgått projektpengar till. Det första som då kommer att strykas är naturligtvis barntidningarna, som man tidigare finansierat på ett annat sätt.

Nej, resonemanget rörande omprioriteringar håller inte, Rune Gustavsson. Jag tycker att det skulle vara futtigt att avslå det här mycket måttfulla förslaget om 170 000 kr., som skulle säkerställa att vi får en taltidning för barn. Det finns egentligen inget annat skäl än ren ovilja, och misstanken infinner sig omedelbart: Är det möjligen därför att tidningen ges ut av arbetarrörelsen som man vill förhindra utgivningen?

Anf. 141 EIVOR MARKLUND (vpk) replik:

Herr talman! Jag framhöll ju, även om Rune Gustavsson inte tycks ha märkt det, att vårt yrkande beträffande färdtjänsten går längre än till att utreda frågan om specialfordon. Jag förstår därför inte riktigt att Rune Gustavsson anser att det som står i betänkandet skulle ha varit tillräckligt som svar på vår motion.

Det beslut som riksdagen fattade om de nya reglerna för färdtjänsten baserades ju på den förutsättningen i socialutskottets betänkande, att statsbidragsreglerna skulle utformas så, att färdtjänsten i alla kommuner skulle uppnå en minimistandard. Men de här nya reglerna innebär att ersättningen i fortsättningen endast skall avse personer som på grund av sitt handikapp har väsentliga svårigheter att förflytta sig. Vi menar i och för sig att det är dessa människor som först och främst skall tillgodoseas, men de här nya reglerna ger ju inte garantier ens för att detta kommer att ske. Det är därför vi anser att det är nödvändigt att se över inte minst det som gäller minimistandarden.

Sedan måste jag säga, Rune Gustavsson, att de frågor som vi i kväll diskuterar hör definitivt till sådant som ingen politiker – oavsett partifärg – borde ge sig in på att resa ekonomiska spärrar emot.

Jag måste säga att jag tycker det är väldigt beklagligt att en sådan här debatt förs vid den här tiden på dygnet. Jag föreställer mig att många handikappade skulle ha varit intresserade av att följa debatten, men det måste naturligtvis vara svårt för dem att ta sig hit så här dags. Med den kännedom som många av oss har om handikapprörelsens aktivitet må vi väl ändå kunna vara säkra på att de handikappade kommer att tala om för kammarens ledamöter vad det är vi gör om vi följer utskottsmajoritetens uppfattning, särskilt när det gäller vårt beslut i frågan om de synskadades möjligheter att få tillgång till innehållet i dagspressen.

Jag hoppas att det inom de partier, som utskottsmajoritetens företrädare tillhör, är tillräckligt många som ser det självklara i att den här frågan måste lösas, åtminstone genom att man tar det här lilla steget till lösning.

Torsdagen den
9 april 1981

*Vissa åtgärder
för handikappade*

Anf. 142 RUNE GUSTAVSSON (c) replik:

Herr talman! Göran Karlsson säger att nådens sol enligt mitt påstående skiner över de handikappade. Nej, så har jag inte sagt. Allt är inte bra. Men jag vill säga att nådens sol skiner mera över de handikappade *nu* än den gjorde under den socialdemokratiska regeringstiden, om vi ser på de insatser för de handikappade som de regeringarna gjorde under årens lopp.

Urholkningen av pensionerna, som socialdemokraterna ständigt talar om, bygger på antagandet om inflation och prisökningar, och därför är de siffrorna inte relevanta.

Om man skulle ta på allvar de synpunkter som förs fram, skulle det innebära att vi nästan inte skulle göra några satsningar, utan att det bara är nedskärningar över hela linjen. I stället är det så att vi under varje år har gjort ökade insatser. Sedan är frågan: I vilken takt orkar vi höja insatserna? Där är vi inte överens. Men det är inte så många miljoner som skiljer socialdemokraterna och utskottsmajoriteten åt, och därför vågar jag säga att det är felaktigt att förstora frågan på det här sättet.

När det gäller taltidningar har utskottet haft uppfattningen att man också måste kunna prioritera.

Sedan vill jag än en gång citera vad som står om färdtjänsten. På s. 3 i utskottsbetänkandet står det: "Enligt utskottets mening är det av vikt att man vid utvärderingen av de nya bidragsreglerna särskilt uppmärksammar i vad mån reglerna lett till en sådan effekt" – alltså att man fått en jämnare standard på färdtjänsten i de olika kommunerna. Vi vet att det finns väldigt stora skillnader här och att vi måste arbeta för att få en minimistandard. Men att utskottet skall föreslå detaljregleringar tycker vi är felaktigt. Vi skall i stället utgå från den socialtjänstlag som riksdagen har varit enig om.

Anf. 143 GÖRAN KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Det är farligt att förstora frågan, säger Rune Gustavsson. Vi har inte förstorat någonting, utan vi har bara sagt sanningen. Men att sanningen är obehaglig att höra för de borgerliga märks inte minst av Rune Gustavssons inlägg, där han på allt sätt försöker vederlägga det vi påstår.

Ta t. ex. frågan om de synskadades tidningar, där det gäller bidrag till tidningar och rättigheter för de synskadade att få sin dagliga tidning. Det är visserligen sant att Rune Gustavsson godkände ett förslag om att tidningen Kronobergaren i hans hembygd skulle få komma ut genom kassetter, och det var ju bra för de synskadade där nere. Men skulle inte Rune Gustavsson önska att även andra synskadade i landet fick precis samma fördelar?

I mitt inledningsanförande betonade jag att det är en mänsklig rättighet för de synskadade att kunna ta del av landets tidningar. Det kan inte vara rimligt att de skall behöva få den informationen i andra eller tredje eller fjärde hand. Har inte Rune Gustavsson tänkt på vad det betyder för dem att aldrig kunna höra innehållet i en tidning om inte någon läser för dem? Rune Gustavsson bör inte vara så kallsinnig, utan försöka sätta sig in i problemen för de människor som det gäller att värna om. Jag beklagar verkligen att de borgerliga partierna inte vill gå med på det här förslaget.

Den utvärdering av tidningarna som pågår gjordes för länge sedan av Synskadades riksförbund. Den utredare som staten tillsatt har egentligen bara klippt från den utredningen – så nog har den saken utvärderats. Det är viljan att göra någonting som man saknar. Tyvärr gäller det också f. d. socialministern i Fälldins regering. Det är verkligen beklagligt att Rune Gustavsson skall ha en så negativ inställning till de problem som det här rör sig om.

Anf. 144 EIVOR MARKLUND (vpk) replik:

Herr talman! Vad är det för specialregleringar Rune Gustavsson talar om? Vi har faktiskt bara begärt att bilstödskommittén, som tagit så god tid på sig, skall få tilläggsdirektiv i syfte att den skall se över färdtjänsten för att denna skall klara transporterna av rörelsehindrade. Men det är väl ingen specialreglering.

Vidare talar Rune Gustavsson om att de synskadade skall prioriteras när det gäller dagspressen. Ja, vpk prioriterar i likhet med de synskadade själva den rättighet som för oss seende är en självklarhet. Är det orimligt, Rune Gustavsson?

Anf. 145 LENA ÖHRSVIK (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara ta upp en sak till. Rune Gustavsson talar om att man hela tiden ökar anslagen osv. Jag vill i det sammanhanget påstå att det här innebär att det blir en nedskärning när det gäller taltidningar för barn. Det finns f. n. bara en enda taltidning, och det finns en risk för att den läggs ned, eftersom den skall in under ett anslag som man inte räknat upp mer än vad som knappt motsvarar inflationen. Denna tidning skall alltså vara med bland andra tidningar och slåss.

Jag fick inget svar på frågan: Vilken tidning skall man då dra in i stället? Jag har här en förteckning över vilka tidningar det gäller, så om Rune Gustavsson inte vet vilka de tidningarna är kan han titta på den förteckningen. Kanske kan han sedan vid ett annat tillfälle tala om för mig vilken tidning det är som skall dras in. Men det vore bra om jag kunde få ett besked nu.

Det är litet väl cyniskt att inte kunna bevilja 170 000 kr., när man på det sättet kunde bevara den enda taltidning för barn som finns i landet.

Anf. 146 RUNE GUSTAVSSON (c) replik:

Herr talman! Till Göran Karlsson vill jag säga att jag var med om att bevilja pengar från arvsfonden till samtliga tidningar med försöksverksamhet – inte bara till Kronobergaren. Göran Karlsson säger att det är brist på god vilja. Men han har ju varit verksam i handikapporganisationerna. Varför lyckades han inte mobilisera den goda viljan under den socialdemokratiska regeringstiden, så att vi redan då kunde ha fått taltidningar? Det hade gått att genomföra.

Jag trodde, Eivor Marklund, att vi hade klarat av det här med tilläggsdirektiven. Dem har vi ju tydligt uttalat oss om i utskottsbetänkandet. Vi har också sagt att vi därmed anser oss ha besvarat yrkandet.

Vidare har jag hänvisat till socialtjänsten och sagt att vi inte anser att det skall finnas mer av detaljregleringar på det här området.

Jag glömde att säga, Göran Karlsson, att vi har redogjort för hur vi ser på de synskadades rätt att ha tillgång till dagspressen. Vi har klart gett uttryck för att det är viktigt att den frågan får en lösning. Också den gruppen människor skall ju ha möjligheter att inhämta information i dagspressen. Jag tror att det är viktigt att vi tittar på olika lösningar i det avseendet. Det är inte säkert att frågan kan lösas bara med hjälp av kassetter. Det finns ju andra möjligheter – via radionät, telefon osv. Det är viktigt att också litet grand fundera över den saken. Allt är alltså icke fullt klarlagt.

Andre vice talmannen anmälde att Göran Karlsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 147 Statsrådet ELISABET HOLM:

Herr talman! Att 1981 är FN:s handikappår har påpekats av flera talare. Likaså kan man väl konstatera att mottot för året är välbekant i den här församlingen. Full delaktighet och jämlikhet är naturligtvis ett högt ställt mål, och det målet måste vi vara medvetna om att vi inte når under ett enda handikappår. Det kräver många års arbete.

Det råder stor politisk enighet om innebörden i mottot full delaktighet och jämställdhet. Detta motto måste vara vägledande i alla beslut som fattas.

Regeringens inställning i dessa frågor finns redovisad i budgetpropositionen. Det är en mycket missvisande skildring som Göran Karlsson har givit åt utvecklingen på handikappområdet sedan regeringsskiftet 1976. De samlade anslagen till handikappåtgärder uppgår i budgetpropositionen till 14 miljarder kronor. Det är ingen obetydlig summa. Det är en ökning från 6 180 milj. kr. år 1976/77 till 14 070 milj. kr. år 1981/82. Tycker Göran Karlsson verkligen att det är ett uttryck för nedrustning på handikappområdet? Det är en ökning av anslagen som betydligt överskrider inflationen.

Riksdagen har i dagarna fått förslag om förmedling av samtal med texttelefon. Jag vet att det här är en reform som alla hörselskadade ser fram emot. Det blir nu möjligt för dem, om riksdagen bifaller propositionen, att hålla telefonkontakt inte bara sinsemellan utan även med hörande människor. Vi behöver bara tänka på vad det innebär om en ensamboende döv person hastigt blir sjuk och skall försöka meddela sig med anhöriga, med läkare eller med vårdcentralen. Det kommer nu att bli möjligt. Det är ett exempel på sådana små vardagsproblem som måste lösas och som med teknikens hjälp också kan få en bra lösning.

Regering och riksdag har ansett att dagspressen har en viktig uppgift i vårt samhälle, så viktig att staten anser det väl motiverat att ge ett rejält presstöd.

Alla är vi överens om att den demokratiska rättighet som tillgång till dagstidningar innebär också måste komma de synskadade till del. Att detta också är ett framträdande krav från de synskadade själva är vi medvetna om. Det är naturligtvis vanskligt att sinsemellan gradera olika framtida reformer

på handikappområdet, men så mycket vågar man väl säga att dagstidningar för synskadade tillhör de mer angelägna. Det är inte den politiska viljan som saknas. Men det är ju brukligt här i landet att utredningar får arbeta färdigt, innan förslag läggs. Det är därför viktigt att den särskilda utredaren får fullfölja sitt arbete och att vi utan onödigt dröjsmål får ett slutligt förslag om hur reformen skall kunna föras i hamn.

Under några år har en försöksverksamhet skett med utgivning av två tidningar i kassetupplaga, med bidrag från allmänna arvsfonden. Den försöksverksamheten kommer regeringen att stödja till dess att ett slutligt förslag föreligger.

Regeringens beredningsgrupp inför handikappåret kan konstatera att engagemanget inför handikappåret är stort i hela landet. Det kommer att under det här året ges många tillfällen att landet runt diskutera handikappades situation i allmänhet och att fästa uppmärksamheten på vissa gruppers speciella problem. Det är, skulle jag tro, det bästa sättet att bana väg för *inställningar och attityder som är öppna för den hänsyn och de åtgärder som krävs för att handikappade skall få större delaktighet i samhällslivet. Full delaktighet och jämlikhet är målet. Att vi skall kunna nå det till 100 % för alla handikappade är kanske att vara överoptimistisk. Full delaktighet och jämlikhet gäller inte heller för människor utan handikapp. Tillvaron har alltid någon begränsning. Men för handikappade skall målet vara att få möjlighet till ett aktivt liv, utan att de skall vara mer beroende av andra människors hjälp och omtanke än vad vi alla är av och till.*

Det finns, herr talman, ingen anledning att misstro regeringens vilja att fortsätta reformarbetet på handikappområdet i den utsträckning som landets ekonomi tillåter.

Anf. 148 GÖRAN KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Det senaste som fru Holm sade var sannerligen ett viktigt påpekande. Men kan man av en regering som vansköter ett lands ekonomi vänta några storverk gentemot de handikappade? Där kan verkligen riktas en anklagelse mot regeringen. Det är på grund av att den har misskött finanserna som vi hamnat i denna besvärliga situation. Sedan går det att säga, när man skall göra insatser för de handikappade: Vi har inte råd. Jag tycker minsann inte att det är någon politisk vilja som regeringen visar.

Jag har aldrig använt orden "social nedrustning", fru Holm, men jag sade att det är illavarslande att man försöker försämra basbeloppet och har gjort andra saker som går att kritisera.

Och för resten, fru Holm, den utredningsman – jag skulle vilja kalla honom utvärderingsman – som är tillsatt för att utreda frågan om de synskadades tidningar har tidigare inte ens haft direktiv. Han kommer att få det nu, när utskottet har hemställt att riksdagen skall besluta det.

Jag tycker verkligen inte att regeringen har någonting att yvas över. Det är i stället svagt beställt med dess politiska vilja och förmåga att göra något för handikappgrupperna.

Anf. 149 Statsrådet ELISABET HOLM:

Herr talman! Det är fel, Göran Karlsson, att säga att utredningsmannen inte har några direktiv. Han fick direktiv i maj månad förra året, och dem arbetar han efter. Det ligger visserligen inte inom mitt ansvarsområde, men jag vet att direktiven är utfärdade, och regeringen har antagit dem.

Det är ingen ekonomisk debatt vi skall föra här i dag, men ett är säkert: Skall vi kunna förbättra för de handikappade måste vi i första hand förbättra landets ekonomi. Det är en absolut nödvändig förutsättning. Den situation vi befinner oss i nu kan vi leda långt tillbaka till den socialdemokratiska tiden. Det är inte de här fyra senaste åren som har inneburit den väsentliga försämringen av landets ekonomi.

Anf. 150 GÖRAN KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Tiden är så långt framskriden att vi inte hinner med så mycket om vi skall kunna votera också före kl. 24.00, men jag vill säga följande till fru Holm: Försök inte att skylla landets ekonomi på socialdemokratin. Det är ett populärt slagnummer hos ert parti. Men det är bevisat att statsskulden bara var några miljarder när Gunnar Sträng lämnade sitt fögderi, och i dag är den många tiotal miljarder. Och risken för att vi kommer att hamna långt över hundra miljarder är påfallande. Det värsta är – det håller jag med om – att detta medför att vi inte kan hjälpa de svaga så som vi skulle behöva göra. Men det är ett faktum att regeringen bär en stor del av skulden för att vi befinner oss i detta ekonomiska läge.

Anf. 151 ERIC REJDNELL (fp):

Herr talman! När det gäller socialutskottets betänkande 1980/81:17, p. 6 angående kostnader för viss verksamhet för synskadade är jag övertygad om att det inte råder några delade meningar vad gäller principfrågan. Hela utskottet anser att det är angeläget att frågan om att ge de synskadade tillgång till dagspressen bringas till en lösning. Det råder heller inga delade meningar om att utvärderingen av nu pågående försöksverksamhet bör utföras skyndsamt. Men vad menar utskottet med skyndsamt? Ja, av det som anförs i betänkandet på denna punkt – och det är att märka att det fortfarande är hela utskottets skrivning – framgår att utredningsmannen bör redovisa sitt uppdrag i sådan tid att förslag kan föreläggas riksdagen under år 1982. Utskottet anser också att uppdraget bör vidgas så att även andra finansieringsmöjligheter presenteras.

I den här skrivningen kan jag för mitt vidkommande ana en tanke – tanken att man genom en omfördelning av presstödet och de principer som gäller för detta skall öppna möjligheter till finansiering av en mer permanent lösning för taltidningar till de synskadade. Om detta är tanken, varför skriver man inte det rent ut? Jag anser att denna lösning vore värd att pröva.

Däremot anser jag inte att utredningsmannen behöver så väl tilltagen tid som vad utskottet förespeglar för att framlägga ett slutligt förslag i den här frågan. Frågan är tillräckligt utredd – nu behövs handling. Utredningsmannen måste enligt mitt förmenande kunna framkomma med sitt förslag ganska

omgående och därmed möjliggöra för regeringen att redan i nästkommande budgetproposition förelägga riksdagen förslag till permanenta lösningar av frågan.

I avvaktan på beslut av riksdagen om ett permanent stöd till tidningar för synskadade yrkar socialdemokraterna i sin reservation, som gäller hemställan under mom. 3 i utskottsbetänkandet, att riksdagen nu skall öka på förslagsanslaget med drygt 7 milj. kr. Utskottsmajoriteten avstyrker detta yrkande och fastslår i stället att den nuvarande försöksverksamheten med bidrag från allmänna arvsfonden inte bör brytas förrän utvärderingen skett. Statsrådet Elisabet Holm har nu här i kammaren bekräftat att regeringen följer samma linje när det gäller bidrag från allmänna arvsfonden under denna tid.

Den försöksverksamheten kommer regeringen att stödja tills utredningen är utvärderad, tyckte jag mig uppfatta i hennes inlägg. Här bör dock observeras att försöksverksamheten numera endast omfattar två socialdemokratiska tidningar. Givetvis vore det värdefullt att under den fortsatta tidsperioden – tills vi får permanenta lösningar – en utökning kom till stånd som omfattade ytterligare någon eller några tidningar. Även den frågan vore intressant att få ett svar på av statsrådet Holm.

Herr talman! Vi har alla en önskan att få till stånd en så bra lösning av den här behjärtansvärda frågan som möjligt – men jag för min del anser inte att något annat än permanenta lösningar är godtagbara. Därför måste vi eftersträva sådana lösningar och göra det effektivt och beslutsamt.

Det är med intresse jag tagit del av statsrådet Holms inlägg i denna debatt, och efter dessa besked är jag beredd att acceptera utskottsmajoritetens ställningstagande. Men frågan är angelägen och får inte förhalas i onödan.

I detta anförande instämde Bertil Dahlén (fp).

Anf. 152 GÖRAN KARLSSON (s):

Herr talman! På Eric Rejdnells fråga om utskottet haft någon avsikt med vad det uttalade i betänkandet beträffande de synskadades tidning vill jag svara att vi aldrig skulle drömma om att ta av det presstödet som tillkommer tidningarna. Det har varit vår mening med det uttalandet. Det presstödet vi vill ha skall vara ett särskilt presstödet och gå över budgeten.

Punkt 2

Mom. 2 (om specialfordon inom färdtjänsten m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 144 röster mot 143 för reservation 1 av Göran Karlsson m. fl.

Punkt 3 (anslag till kostnader för viss utbildning av handikappade)

I en förberedande votering biträdde reservation 2 av Göran Karlsson m. fl. med 130 röster mot 15 för motion 1088 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 141 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 144 röster mot 143 för reservation 2 av Göran Karlsson m. fl.

Punkt 5

Mom. 1 (bidrag till handikapporganisationer)

Utskottets hemställan bifölls med 144 röster mot 143 för reservation 3 av Göran Karlsson m. fl.

Punkt 6

Mom. 1 (reklamskatt för finansiering av dagspress för synskadade)

Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 15 för motion 254 av Lars Werner m. fl.

Mom. 3 (anslag till kostnader för viss verksamhet för synskadade)

Utskottets hemställan bifölls med 144 röster mot 143 för reservation 4 av Göran Karlsson m. fl.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

10 § Föredrogs

Socialutskottets betänkande

1980/81:18 om anslag m. m. till Socialdepartementet m. m. och till Internationell samverkan (prop. 1980/81:100)

Utskottets hemställan bifölls.

11 § Anf. 153 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista uppförs civilutskottets betänkande 29 om anslag till bostadsförsörjningen främst bland två gånger bordlagda ärenden.

12 § Kammaren åtskildes kl. 00.02.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON